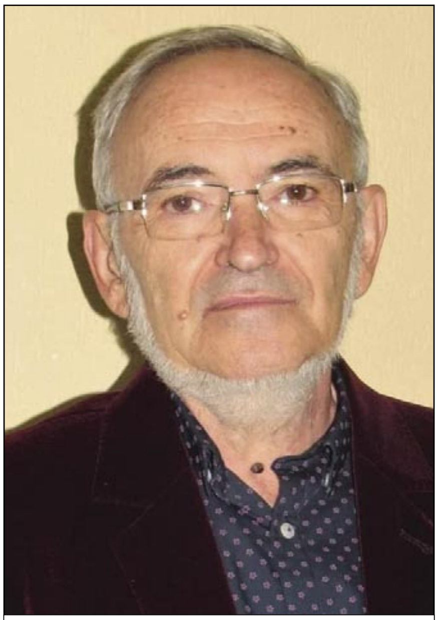
Cafeneaua literară

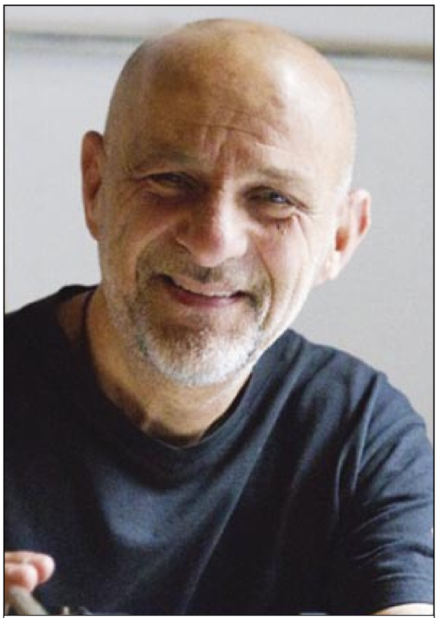
10/260
■ Octombrie 2024
■ Anul XXII

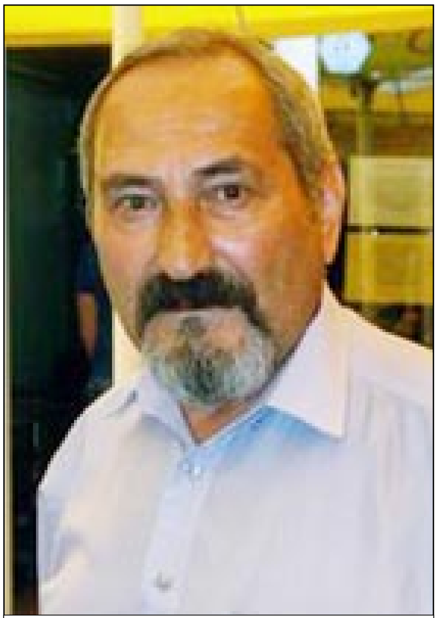
Premiile revistei «Cafeneaua literară»

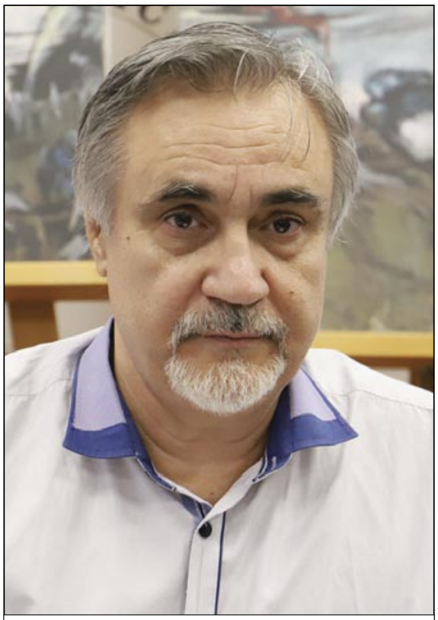
ADRIAN DINU RACHIERU –
Premiul pentru
Critică și istorie literară

RADU ALDULESCU -
Premiul OPERA OMNIA
pentru roman

ION VINTILĂ FINTIȘ –
Premiul pentru
Poezie

CONSTANTIN MANEA -
Premiul pentru
Traduceri

CRISTIAN MELEȘTEU –
Premiul pentru
Roman

Premiile sunt acordate de revista *Cafeneaua literară* şi Centrul Cultural Piteşti pentru creaţiile literare originale şi pentru buna colaborare cu revista de-a lungul anilor.

PREMIILE LITERARE ACORDATE DE REVISTA *CAFENEAUA LITERARĂ* în anul 2024

Revista *Cafeneaua literară* va acorda miercuri, 16 octombrie, a.c., ora 12, în sala Ars Nova a Centrului Cultural Pitești, premiile literare pentru anul 2023, următorilor scriitori:

1. ADRIAN DINU RACHIERU (critic şi istoric literar, Timişoara) – **Premiul pentru Critică şi istorie literară**, volumului *Recurs* (ed. Junimea, 2024).

2. RADU ALDULESCU (romancier, București) – **Premiul OPERA OMNIA pentru roman.**

3. ION VINTILĂ FINTIŞ (poet, Ploieşti) – **Premiul pentru Poezie**, acordat volumului de versuri *Tristeţile mirate*, Ed. Nimis 2024.

4. CONSTANTIN MANEA (conferenţiar universitar dr., Universitatea Pitești, traducător din limba engleză și franceză, din Pitești) – **Premiul pentru traduceri**, acordat volumului *Sonnets / Sonete*, de William Shakespeare, traducere de Constantin Manea, Editura Institutului European, Iași, 2022.

5. CRISTIAN MELEŞTEU (romancier, Pitești) **– Premiul pentru roman,** acordat volumului *Bisericile cireşelor amare*, editura Tracus Arte, 2024.

Premiile sunt acordate scriitorilor care au contribuit prin scrierile lor la calitatea ridicată a revistei și totodată pentru volumele în orice gen literar publicate de aceștia. De-a lungul timpului, un scriitor poate fi premiat pentru oricare dintre volumele sale. Premiul constă în diplome şi bani. Juriul este alcătuit din Marian Barbu, Lucian Costache, Ion Pantilie, Denisa Popescu, Liliana Rus şi Virgil Diaconu (preşedinte).

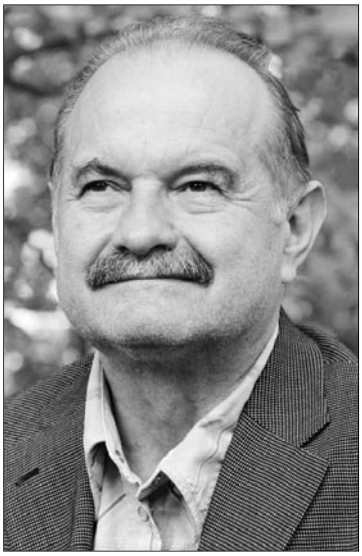
Festivitatea de premiere, coordonată de Virgil Diaconu, directorul revistei, și Lucian Costache, redactor, va avea loc în sala Ars Nova a Centrului Cultural Pitești, iar ea poate fi urmărită pe siteul Centrului Cultural Pitești. Sunt așteptați toți iubitorii de literatură.

Premiile revistei «Cafeneaua literară» 2023

ION SIMUȚ

UN MARE PROZATOR ÎNTR-UN CON DE UMBRĂ: BEDROS HORASANGIAN

Bedros Horasangian s-a afirmat, de la începuturile sale de scriitor, ca un virtuoz al prozei scurte. Primele trei volume etalează calitățile prozatorului, apreciate de critica literară din prima linie a receptării: *Curcubeul de la miezul nopții* (1984), *Închiderea ediției* (tot 1984), *Parcul Ioanid* (1986). Instantanee, ritm, decupaje, anluminuri, oralități, tablouri din medii sociale diverse se desfășoară neutru cinematografic ca o formă de înregistrare a realității banale, a vieții cotidiene, după un program al unei întregi generații.

Romanul *Sala de așteptare* (1987, prima versiune; 2002, ediția a doua; 2024, versiune integrală, mult amplificată față de prima) se folosește până la un punct de aceleași abilități narative ca și proza scurtă, izvorâte din poetica fragmentarismului, a autenticității și a neo-realismului. Se confruntă în principal două registre: unul referitor la istoria mare, fără a miza pe evenimențial (cele două războaie mondiale, ecourile unirii de la 1918, anii de tranziție de după război, moartea lui Stalin, 1989 sunt simple referințe, estompate), registru narativ ilustrat cu documente, și un al doilea registru, revelator al vieții cotidiene schimbătoare de la o epocă la alta (strada, familia, serviciul, relațiile umane, dragostea în cuplurile improbabile, traiul zilnic, bufetul, berea, excursiile, scrisorile etc.). În alternanța dintre istoria mare și istoria mică, viața văzută și viața nevăzută, ficțiunea și documentul se-ngână și-și răspund într-o construcție complicată, care nu pare să aibă protagoniști. Se desprind totuși două identități pregnante: avocatul Paul Petrovicescu, om al lumii vechi, interbelice, și Lucian, om al lumii postbelice, cu toate neliniștile și instabilitățile ei. Lucian (politehnist ratat, filolog cu aspirații de scriitor, șantierist scurtă vreme, funcționar cu intermitențe, meloman dintotdeauna, iubitor de pictură, pasionat de Pallady) e, în mod vădit, delegatul autorului în text. Vine din proza scurtă, unde avea o biografie ușor diferită. Lucian e, în roman, un ins cu premise de personalitate pregnantă, dar sortit ratării, instalat în psihologia omului de prisos. Romanul exploatează posibilitățile genului în sfera tematică a vieții cotidiene, a narațiunii ce face decupaje cinematografice în stilul unei secvențialități dinamice, a persoajelor (făpturi neînsemnate) fără mari ambiții de a se elibera din tentaculele banalității și ale anonimizării, deși se luptă cu ele. Temă, viziune epică, narațiune, personaj sunt componente animate de un spirit postmodernist. *Sala de așteptare* este o super-producție epică tipic optzecistă și asta s-ar putea să constituie un impediment în noua receptare, care ar putea să-i perceapă istoricizarea și să i-o reproșeze.

Noua ediție a romanului, cu numeroase adaosuri, reușește să estompeze postmodernismul excesiv și autoreflexivitatea la modă din prima ediție. Arhitectura epică s-a complicat și mai mult în 2024 față de 1987, s-a supraetajat și a dobândit ramificații mai apropiate de noul prezent. Am putea spune (glumind răutăcios) că romanul a făcut burtă cu vârsta, dacă nu am înțelege rațiunile interne și metabolismul greoi al unui organism expansiv prin natura sa, cum este orice roman. Sunt amplificate dimensiunie temporale, cu secvențe datate după 1989 până în 2002, făcând mai relevante traumele istoriei și travaliul memoriei de a recupera un trecut nebulos, multiplu în latențe și posibilități, dar dezamăgitor în realizări și șanse de actualizare într-un prezent acaparant: „Ce mai contează, în unele momente, trecutul? Culoare lungi, întunecate, unde te miri sau te sperii de propria-ți umbră. Amintirile – ca niște obiecte la îndemână. Le ștergi de praf, le mângâi, le arăți musafirilor curioși, care pun întrebări neașteptate, sau copiilor zburdalnici, ei trăiesc cu aviditate prezentul, și atât." (p. 601)

Dar trecutul interesează în cel mai înalt grad în romanul lui Bedros Horasangian, căci personajul său principal este timpul, ca la Proust, la care trimite adesea, referință frecventă pentru prozatorul nostru în încercarea de a-și defini obiectivele narațiunii din mers. Reflecțiile unui personaj dezvăluie mai bine atmosfera și viziunea scontată: „un roman în care nu erau nici personaje principale, nici personaje secundare, doar timpul, el era singurul narator adevărat, singura prezență concretă, timpul, aduna și împrăștia sub spectrul unor nedeslușite așteptări întâmplări de tot soiul". Ov. S. Cohmălniceanu a intuit foarte bine sensul titlului: „viața ca sală de așteptare", ca anticameră a morții. „Opera aceasta de aglutinare și obscurizare, mai notează același critic, situează existența sub regimul singurului eveniment notabil care urmează să mai survină pentru ea, sfârșitul" (v. volumul *Al doilea suflu*, 1989). Alături de Ovid S. Crohmălniceanu, cel mai bine, mai generos și mai comprehensiv a scris despre roman Eugen Simion în volumul IV din *Scriitori români de azi* (1989), considerându-l „un roman ambițios, bine scris și un roman substanțial, curajos din toate punctele de vedere, printre cele mai bune apărute la noi după *Cel mai iubit dintre pământeni*"; „cuprinde toate structurile cunoscute de roman, de la cel istoric la metaroman. Un Turn Babel al ficțiunilor programat ca atare și realizat cu o precizie inginerească". Sunt aprecieri care trezesc un interes maxim.

Mă tem că azi critica să nu fie la fel de atentă la marile valori ca înainte de 1989. De cititorul obișnuit nu mai vorbim. Romanul lui Bedros Horasangian e mult peste puterile lui de înțelegere și peste răbdarea lui de lectură. Riscul e ca un cititor derutat și obosit de atâtea răscruci narative să se piardă într-un veritabil hățiș și să fie pierdut pe drumul unei lecturi dificile. Cititorului care va reuși să parcurgă integral acest roman dificil merită să i se facă o statuie de hârtie. După ce epocă nefastă traversăm, nu cred că riscăm să se adune o galerie prea mare de eroi ai lecturii. *Hypocrite lecteur, - mon semblable, - mon frère!* – după vorba celebră a lui Baudelaire despre cititorul chinuit de plictis și urât, în epoca lui, ca și în epoca noastră.

[Hotar, 24 august 2024, ora 15.23]

Dragă Bedros,

Sunt prins în *Sala de așteptare*. Citesc pe sărite, cu prioritate capitolele absente în prima versiune a romanului. Aș fi bucuros dacă ai accepta să facem un dialog despre carte, un fel de introducere în lectură pentru un cititor prezumtiv. Eu am făcut pe vremuri la revista „Familia” o rubrică lângă cronica literară, cu titlul *Biografia unei cărți*. Așa ceva aș vrea să fie și dialogul nostru: o invitație la lectură. Dacă ești de acord, îți voi trimite în curând întrebările mele. Interviul ar urma să apară în „Cafeneaua literară” din octombrie, dar noi trebuie să-l finalizăm în prima săptămână din septembrie. Hai să încercăm, te rog să nu mă refuzi, va fi în beneficiul cărții.

Cu cele mai bune gânduri,

Ion Simuț

[București, 24 august 2024, ora 18.02]

uf, mă codesc nu-mi place să vorbesc/scriu/comentez despre cărțile mele, parol mai ales despre *Sala de așteptare*... care abia acum apare în întregul ei

65.000 tiraj - s-a vândut în trei zile, venea după *Cel mai iubit dintre pământeni* și aducea detalii puțin ventilate în anii ăia: Averescu, Marghiloman, WWI, refugiul în Basarabia - Liviu Călin m-a rugat (era un tip politicos-unsuros...) - să nu apară cuvântul Basarabia, chiar din textele oficiale pe care le citam în carte, dar am pus croșete, nu știu dacă le-a scos Lucian Pricop, redebutul meu cu trei cărți - urmau să fie 5 volume să dau din nou buzna ca acum 40 de ani - m-a prins epuizat - moartea unui frate de care am avut grijă după moartea mamei etc. - și dublu operat etc, ieșit din lumea literară 25 de ani - m-am ocupat de 1915, și tot așa

bref

nu te refuz, să vedem ce iese, de ce să dau eu mură-n gură ce există în carte

(Camil Petrescu e îndrăgostit de Ella, eroina lui, sigur că Crohu s-a prins și s-a amuzat... a scris un articol în „Viața românească”, nu-l mai am la îndemână, a dispărut un dosar întreg cu cele 128 de articole despre cărțile mele, acum tocmai când am refăcut cartea - 1200 de pagini - nu cred că mai interesează decât pe puțini – dna Carmen Mușat, Paul Cernat, Ioan Aurel Pop, cam așa, cam atât)

mulțumesc de gânduri bune, poate iese ceva dincolo de roman

trăim

o mare minune

Bedros zâmbăcios

[București, 24 august 2024, ora 18.17]

uite aici o carte ce coagulează 25 de ani de muncă

[Bedros Horasangian, *Dosar 1915*, volum netipărit]

n-a mai apărut

În România este un subiect care NU interesează

interesul ține fesul

ieri ca și azi

Bedros cătrănicios

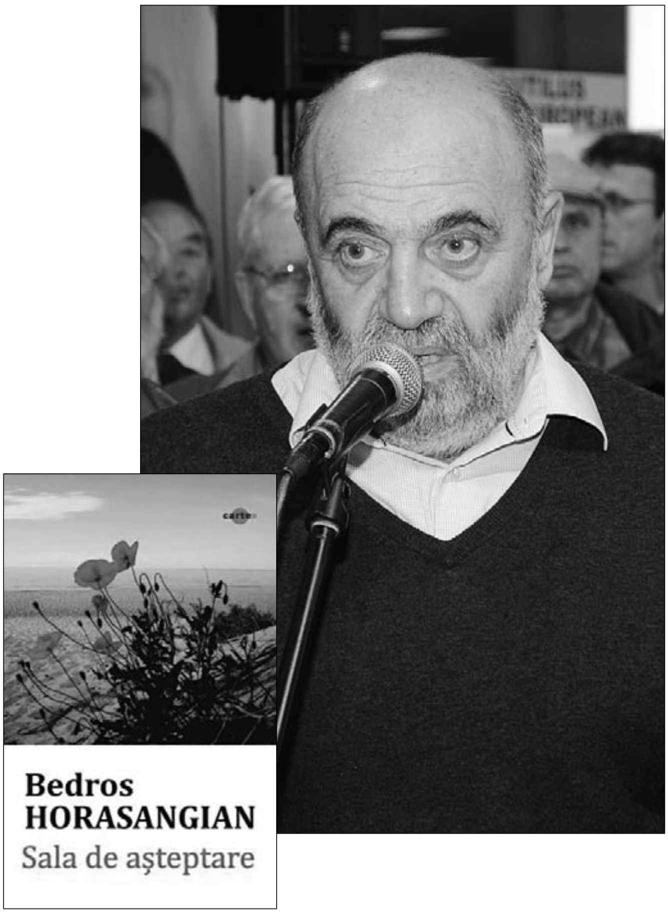
5 întrebări despre romanul *Sala de așteptare*

[Hotar, 27 august 2024, ora 15.34]

Stimate prietene Bedros Horasangian,

aș vrea să stârnim interesul cititorilor pentru romanul *Sala de așteptare* prin indicarea și comentarea câtorva puncte sensibile în biografia acestei cărți și, de asemenea, prin relevarea temelor sale majore, ca un ghid de lectură. Vom încerca să facem împreună un fel de cronică literară în dialog, în care rolul principal îl deține scriitorul, așa cum e firesc.

1. Avem în *Sala de așteptare* un roman-cronică, în care interferează mai multe epoci, din preajma și din timpul Primului Război până în anii 2000. Sunt mărturii despre mutațiile istoriei relevate prin destine individuale. Cum s-au organizat într-o viziune epică aceste stratificări temporale în laboratorul scriitorului?

2. Cum să facem o invitație la lectură, într-un mod atractiv, pentru un roman de 850 de pagini? În primul rând, arătând direcțiile în care autorul explorează secretele istoriei colective. Putem dezvălui câteva căi de acces?

3. Romanul impresionează prin profunzimea temporală, având principalele repere desfășurate între 1914 și 2002, un secol de istorie zbuciumată a României. La

Primul și Al Doilea Război se adaugă pentru detalii interbelicul, anii 1950, 1970-1980 și perioada 1990-2002, cu experiențele lor necruțătoare de drame și traumatisme, amestecate derutant într-un puzzle faulknerian de discontinuități, racursiuri și glisaje. Unde am putea situa centrul generator al narațiunii?

4. Ce a câștigat romanul în versiunea din 2024 față de cea din 1987? Că de pierdut știm ce a pierdut: mii de cititori, evidențiați în diferența de tiraj. E adevărat că romanul a avut în 1987 un tiraj de 65.000 de exemplare?

5. Receptarea inițială, în 1987, a fost generoasă, atât din partea publicului, cât și din partea criticii, atât din partea cenzurii, cât și din partea Europei Libere. Ce ar fi de reținut din cronica Monicăi Lovinescu ca argumente pentru o nouă lectură azi a romanului *Sala de așteptare*?

[București, 28 august 2024, ora 8.24]

bună dimineața

mi-am extras întrebările tale, iubite prietene, și voi încerca să croșetez niște răspunsuri măcar pentru matali, în rest nu ne facem iluzii că ar interesa pe cineva, really...

apreciez interesul - am mai dat peste un cititor atent, Dan Gulea de la Ploiești [a publicat o cronică detaliată la roman în „Apostrof", nr. 8, august 2024, p. 22-23] - dar nu cred că putem atrage atenția asupra romanului, mult muncit de Lucian Pricop - editor, redactor etc. - care a adus la forma asta cartea - 2 volume, puteau fi trei, precum *Cel mai iubit*..., am ajuns la un volum pentru că totuși e un întreg care închide o sută de ani de istorie românească și timpul înglobat în ea

o să revin în două zile

trăim

o mare minune fiecare zi

amicalmente,

Bedros

[Hotar, 28 august 2024, ora 16.09]

Salve! Nu te grăbi. Poți să pritocești răspunsurile până săptămâna viitoare, marți/miercuri. Nu te sfii, spune **povestea cărții**! Numai bine!

Ion Simuț

[București, 28 august 2024, ora 16.58]

la ce bun s-o spun? cui? mă uit la emisiunile culturale de pe tvr cultural

care mai de care EU EU EU un soi de egolatrie generalizată

că feminism, woke, moke, Me Too, PEN men, târgurile, conferințe, mese rotunde, o lume de bla bla

citesc o carte a unui meloman româno-american apărută la Ajder, Editura EIKON

Cancel Beethoven în Minunata Lume Nouă, 2024

sinistru tot ce afli că este pe acolo, aici peste tot

niște gagicuțe [...] se văicăreau că nu sunt destule poze cu scriitoare pe holurile de la USR, că sunt discriminate, că trebuie să militeze că că că la ce bun să explic ce e cu *Sala de asteptare*, Simona Popescu și Ioana Pârvulescu o s-o țină pe a lor le tot văd la televizor și țțâi și eu ca un nepot de Moromete

Ia te uită maică la ăștia...

în fine

o să-ți scriu câteva vorbe, desigur, apoi decidem ce facem cu ele

Bedros cătrănicios

dar senin și împăcat cu sine

[Hotar, 28 august 2024, ora 17.34]

Salut! Nu vreau supărare și scepticism total! Sus inima! Să ridicam cartea deasupra capului, să o vadă și alții! Cred în valoarea ei! Cu toată prețuirea,

Ion Simuț

[Hotar, 2 septembrie 2028, ora 15.14]

Salut, Bedros!

Sper că poți să-mi trimiți în 2-3 zile răspunsurile la interviu. Te rog frumos! Vom face o treabă bună de promovare a cărții!

A scris cineva până acum despre ediția integrală? Nu am văzut nimic.

Oare ai putea (tu sau editura) să-mi trimiți varianta electronică a romanului, în faza finală a pregătirii pentru tipar? Deci așa cum a apărut imprimat!

Numai bine!

Ion Simuț

[București, 2 septembrie, ora 16.10]

dragul meu,

o să-ți răspund doar pentru că te prețuiesc

altfel nu-mi fac iluzii cu receptarea

20 de ani am lipsit, s-au schimbat protagoniștii etc., totul

nu am stare de elevă de liceu mândră de succesuri

nu a scris nimeni [a scris, totuși, până la această dată, Dan Gulea în „Apostrof" nr. 8, 2024] și nici nu aștept, mă rog

nu am pdf, cred că Lucian Pricop ar putea să aibă

e plecat în concediu cu familia

nu avem ce să promovăm, dar m-am bucurat că totuși a apărut - prin osârdia lui Lucian Pricop volumoiul

să încerc mâine un răspuns unic la toate întrebările

am citit cu mare plăcere un roman de Bassani

Ochelarii de aur,

citesc, beau cafele și fumez

lumea e a mea

ce să-mi doresc mai mult? să nu uit

mă uit la meciurile de fotbal

săracu Relu Cosașu, ce-i mai plăcea să stăm de vorbă

fum

Bedros

[București, 3 septembrie 2024, ora 14.46]

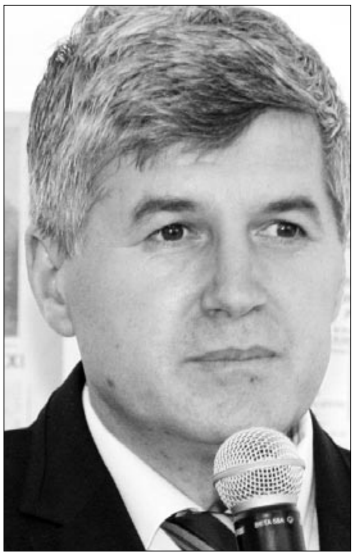
uite ce mi-a ieșit/nu prea coerent/tu decizi dacă poate folosi la ceva/**bedros**

Bedros Horasangian despre romanul său *Sala de așteptare*:

O ediție completă și definitivă a romanului *Sala de așteptare* (o primă versiune apare în 1987, Premiul Academiei în 1990, între timp, în ianuarie 1990, autorul devenea și membru al USR, pe dosarul depus cu ani în urmă, dar cu admiterile în uniune blocate, laolaltă cu alți peste 50 de candidați) atrage atenția criticului și istoricului literar Ion Simuț. Coleg de generație cu prozatorul bucureștean și confrate cu alți ardeleni care l-au descoperit și promovat pe Bedros Horasangian. Care în anii '80 nu era în nici un fel armean – primul lucru care se precizează astăzi, de parcă obârșia lui Radu Cosașu sau Mihail Sebastian ar avea vreo importanță majoră în aprecierea estetică a operei celor doi admirabili scriitori. Români. Am debutat în revistele din Transilvania, „Tribuna" – cu concursul lui Aurel Gurghianu, „Steaua" – via Aurel Rău, „Familia" – Vasile Spoială, un excelent prozator, autorul unui volum *Iadeș,* de care nu s-a făcut mare caz, viața merge înainte oricum, „Orizont" - Ion Arieșanu – am trimis povestiri și poeme la acești redactori de pe la reviste și asta a fost tot, Mihai Sin la „Vatra" și am fost publicat fără mari opinteli. În 1983 am câștigat concursul de debut la trei edituri – Cartea românească, Albatros și Eminescu, cumva rară poveste, concomitent și am debutat cu 2+1 cărți de proză scurtă. Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut, cronici literare cu toptanul, toți marii critici literari au avut cuvinte de prețuire – Valeriu Cristea mi s-a plâns că el nu a apucat să scrie niciodată pentru că aveau la gazeta unde lucra prioritate x-y-z, vorba amicului Florin Mugur (mai știe cineva de el?), „Bedros, zi orice, dar nu da nume". Și în 1987 apare fără tam-tam masivul roman *Sala de așteptare*, 624 de pagini, pe seama căruia se făceau glumițe că e prea gros și nu știu care volumel al unui veșnic nemulțumit și intrigant prozator putea fi folosit ca semn de carte. Cică. Sanchi. Glumițe. Passons, anii au trecut, după revoluție ne-am ocupat 30 de ani de DOSAR 1915 – subiect nu prea vesel și fără ecou în spațiul cultural din țara mea, România! - așa că o reeditare a *Sălii de așteptare* din anii '90 a trecut neobservată. Așa cum s-a întâmplat și cu publicarea altor secvențe din marele corpus de texte din *Sala*..., sub forma unor romane autonome. Dar marele întreg apare pentru prima dată acum, în 2024, datorită osârdiei unui editor și a unui considerabil efort al celui căruia îi mulțumim și pe această cale. Dl. Lucian Pricop și editurii Cartex care și-a asumat acest risc editorial/financiar – cine se încumetă azi să scoată cărți de 1000 de pagini? Noua ediție, formula completă și definitivă a romanului coagulează peste o sută de ani de istorie românească. Cu părțile ei de nonfiction, cu partea ei intertextuală de fiction, ce croșetează varia niveluri stilistice cu fragmentarismul istoriei și al destinului – particular, privat - al fiecărui om. Individ. Personaj. Doar așa se face că acel subtil scriitor Camil Petrescu se îndrăgostește de o anumită Ella, care este eroină în propriul roman. Un cititor sagace precum dragul de Crohu – profesorul și criticul literar Ovid S. Crohmălniceanu - nu avea cum să nu-i sară în ochi diversele potriveli – cred că se poate găsi cronica lui din „Viața românească", evident jucate de un autor omniscient și omnipotent ce controla toate mișcările epice din uriașa narațiune. Care s-a coagulat treptat, s-a rupt în bucăți mari – de istorie, de literatură, de ce vreți dvs., u.s.w – și apoi au fost recompuse într-o nouă geografie literară cu totul. Varianta din 1987 a romanului nu a suferit ajustări din partea editorului – Gabriela Adameșteanu – redactor, Liviu Călin, redactor-șef la Cartea Românească – care cu blândețe ne-a sugerat că trebuie să evităm cuvântul Basarabia, chiar din textele oficiale reproduse în roman. Basarabia era cuvânt tabu în acei ani. Și am obținut să punem croșete! Nu pot vorbi de cenzură în nici un chip, dincolo de varia comentarii legate de diversele personaje – reale, Marghiloman, Averescu, frații Brătianu etc – care viețuiesc și populează romanul, pe lângă altele fictive create de imaginația autorului. Centrul de greutate al narațiunii, cum solicită Ion Simuț, este disipat în întregul corpus textual. Un jurnal al unei tinere femei ce devine onorabilă doamnă între două războaie mondiale – am folosit jurnalul propriei mame, asezonat cu informații nu pe toate cărările în anii '80 – am obținut un permis la Fondul Special al Bibliotecii Academiei, grație unui văr, Constantin Stihi-Boos (de la Boghos, Pavel la armeni, așa cum Bedros este Petre) care a mijlocit intrarea la regretatul cărturar Ștrempel, Directorul Bibliotecii de unde m-am înfruptat de cărți care nu circulau – *Notele zilnice* ale lui Marghiloman – acum zac pe o tarabă din Piața Romană, dosare militare din cel de al Doilea Război Mondial etc – lucruri și informații azi la îndemâna marelui public, dar în anii '80 puțin accesibile. Așa cum am beneficiat și de prieteniile unor intelectuali din generația tatălui meu, care au făcut ani buni de război/front sau din cea a lui Nicolae Steinhardt, Arșavir Acterian – dragul de el, îl iubeau toți, de la Crohu la Monica Lovinescu, Alexandru Paleologu, și prietenii mei Mircea Iorgulescu și Florin Mugur. Care m-au tot încurajat să duc acest proiect uriaș la capăt. Nu aș putea să-l omit pe dl. Sterescu, care făcea un ilicit comerț cu cărți interzise sau pe poetul comunist ilegalist Ștefan Popescu, care avea o fabuloasă bibliotecă, plus colecții de reviste, precum Sașa Pană. Comunist, necomunist, de la dumnealui am citit în ediții princeps și Noica, și Mircea Eliade și cărțile românești ale lui Cioran, și manifestul tinerei generații a lui Ilovici și câte și mai câte bunătăți. Sigur că tirajul uriaș din anii '80 al romanului poate să uimească, așa cum și tirajul de azi poate să nedumerească privind în oglindă faptele. Deja am spus prea multe. Într-o carte la care conu' Alecu – eram vecini și-mi făcea mare plăcere să-l vizitez în locuința de pe strada Armenească – ținea foarte mult – *Scrisorile* d-nei De Sévigné – apare o secvență ce merită să-i acordăm atenție. Fiica ei, Doamna de Grignan, o întreabă într-o bună zi pe mama ei, M-me De Sévigné, ce părere are despre dragoste. La care M-me De Sévigné îi răspunde senină și vag deranjată: „Îmi place uneori s-o practic, dar nu-mi place să comentez niciodată". Cam așa. Cam atât. Romanul *Sala de așteptare* nu are nici o cale de acces. Doar câteva personaje și TIMPUL. Cu titlu de curiozitate. Am încercat să plasez la vreo editură românească volumoiul PROUST al lui Jean Yves Tadié, 1000 de pagini despre autorul lui *A la Recherche*... Nici pomeneală, nu am găsit editor. Am și varianta monografiei în limba engleză – am dat pe ea 40 de dolari la NYC, cumpărată de la un stand la Metropolitan Museum. Mi-a părut foarte rău când a murit d-na Monica Lovinescu.

Restul e literatură. Sau tăcere.

Fum.

Generația '60 - generația socialismului (ep. 37)

„O examinare onestă a realităţii noastre şi a răsfrângerii ei fidele în operele artistice reprezintă cea mai bună cale de a crea opere de artă necesare oamenilor care construiesc socialismul şi care luptă pentru victoria revoluţiei socialiste în întreaga lume. Masele cer de la scriitori sinceritate şi adevăr despre procesul revoluţionar al realismului socialist în descrierea revoluţiei proletare" (Ivan Gronski, 25 mai 1932, ziarul „Izvestia"; Gronski e primul care foloseşte conceptul de „realism socialist"). Se povesteşte că în octombrie 1932, în cadrul unei cine date de Maxim Gorki, Stalin i-a definit pe scriitori ca fiind „ingineri ai sufletelor umane". Un asemenea „inginer", şaizecist, a fost şi Nicolae Dragoş.

Nicolae Dragoș, cântărețul viteazului Ceaușescu

Nicolae Dragoş (pseudonim al lui Nicolae Răcănel) s-a născut la 3 noiembrie 1938, în satul Cleşneşti, comuna Glogova, Gorj, tatăl său fiind tâmplar. În 1955, absolvă Liceul „Traian" din Turnu Severin, iar în 1960 Facultatea de Filologie a Universităţii Bucureşti. În 1959 debutează ca poet în revista „Luceafărul". Timp de doi ani e profesor la Tg. Cărbuneşti, după care ajunge redactor la „Viaţa studenţească". Între 1963-1969 este redactor-şef la „Scânteia tineretului", apoi e numit şef de secţie la „Scânteia" (1969 – 1974), redactor-şef la „Luceafărul" (1974 – 1980), după care, până la 22 decembrie 1989 este redactor-şef adjunct la „Scânteia", principalul organ de presă al P.C.R. Lucrează o vreme la „Adevărul" (noua denumire a ziarului „Scânteia"), ajungând redactor-şef adjunct la ziarul „Ordinea" şi redactor-şef al revistei „Renaşterea civilizaţiei rurale româneşti".

Pentru meritele sale pe tărâmul presei şi al poeziei primeşte numeroase premii şi distincţii după... 1990: Cetăţean de Onoare al municipiului Motru, al oraşului Târgu Cărbuneşti şi al comunei natale Glogova, fiind distins cu ordine şi medalii naţionale, printre care Ordinul Uniunii Ziariştilor din România clasa I (2003) şi Ordinul Meritul Cultural în grad de cavaler (2004, de către preşedintele Ion Iliescu). Iată cum i-au fost recompensate eforturile de a scrie poezie ceauşistă şi de a fi fost mare şef la „Scânteia tineretului" şi „Scânteia", unde s-a remarcat prin scrierile omagiale (de altfel, până şi-n „Omagiul adus tovarăşului Nicolae Ceauşescu" din 1988 sau în „Omagiul adus tovarăşei Elena Ceauşescu", din 1989, este prezent).

Dar să vedem ce a făcut, mai întâi, în anii tineri. La 3 august 1963, Nicolae Dragoş scrie, în „Scânteia tineretului", o cronică la romanul „Visele au contururi precise", de Mihail Diaconescu, în care critică faptul că: „eroii principali ai cărţii, exemplari în viziunea autorului, nu au suficiente date epice personale, rămîn, în parte, la stadiul de concepte, de fişe pentru un roman viitor, populat de caractere complexe, nu lineare. Rezolvările sînt facile". În „Gazeta literară" (29 august 1963), Dragoş publică studiul „Simbol în proza tinerilor", analizând, critic, scrierile lui Nicolae Velea, Ion Băieşu şi Dumitru Radu Popescu. La 28 septembrie 1963, în „Scânteia tineretului", publică poezia „Fără judecăţi de măsură"; colegi de pagină congenerii Florenţa Albu şi Adrian Păunescu. În „Scânteia tineretului" din 22 noiembrie 1963, scrie despre volumul lui Sorin Titel, „Copacul": „Privit în ansamblu, volumul de debut al lui Sorin Titel prezintă un tînăr prozator înzestrat, preocupat să surprindă în cele mai bune lucrări ale sale relaţiile noi dintre oameni, să urmărească evoluţia fondului sufletesc al oamenilor în condiţiile socialismului, prezentînd caractere exemplare".

La 15 ianuarie 1964, Nicolae Dragoş, care ţine, deseori, cronica literară la „Scânteia tineretului", scrie despre „Aventuri lirice", de Geo Dumitrescu, invocând şi volumul din 1946, „Libertatea de a trage cu puşca". La 26 februarie 1964, comentează volumul lui Florin Mugur, „Serile din sectorul Nord". Dragoş e critic: „cartea nu poate fi circumscrisă unei formule unitare, ea nu presupune o creştere ascendentă nici măcar a eroului care-şi scrie impresiile, ci mai mult o acumulare de fapte relative întîmplătoare, fără o logică strictă". La 5 martie, comentează un volum colectiv, uitat de pe atunci, ,,Caiet literar", ce reuneşte poezii şi proză ale unor scriitori din Gorjul natal. Nicolae Dragoş are, totuşi, miros, remarcându-i pe Ilarie Hinoveanu şi Ilie Purcaru. În schimb, comentând acelaşi volum, Mihai Ungheanu invocă nume care nu vor confirma ulterior.

Dar autorul nostru ştie să şi laude. În „Scânteia tineretului" din 23 mai 1964 comentează volumul lui Marin Sorescu, „Singur printre poeţi", remarcând faptul că multe parodii sunt mai bune decât poeziile parodiate, pe care le „înnobilează". Tot lăudat este şi George Bălăiţă, pentru volumul „Călătoria" („Scânteia tineretului", 17 iulie 1964), concluzionând: „George Bălăiţă e un scriitor adevărat". În fine, tot în acelaşi ziar, la 9 octombrie 1964, laudă romanul lui Ion Brad, „Descoperirea familiei", dar are şi unele reproşuri despre o serie de personaje care „rămîn în limitele unor date personale neconcludente"; totuşi, per general, romanul i se pare bun. Scrie, la 10 aprilie 1965, despre volumul lui Ion Gheorghe, „Cariatida". E, iar, laudativ: „autorul se recomandă drept un poet profund şi legat indestructibil de marile teme ale actualităţii". A actualităţii socialiste, fireşte. Nicolae Dragoş susţine, cum se vede, generaţia □60. Vine la rând cronica sa la volumul „Dreptul la timp", al lui Nichita Stănescu, remarcând, poate primul, tentativa de înnoire a stilului poetic nichitian.

Ţinând cont de vasta sa activitate publicistică, am putea continua la nesfârşit cu citate din cronicile sale desprinse din „Scânteia tineretului" ori „Scânteia". Ne interesează poetul, mai ales că a publicat aproape 50 de volume de versuri. Astfel,

în revista „Ramuri” (nr. 6/1965), publică poezia „De la A la Z” și, tot în aceeași revistă, în numărul pe august, o poezie dedicată revoluției de la 23 August 1944. Debutează târziu în volum, în 1968, cu „Moartea calului troian”, unul curat ideologic, dar plat. Cartea e lăudată de Mihai Ungheanu, coleg la „Luceafărul”, și de Dan Laurențiu.

Abia cu al patrulea volum de versuri, din 1974, „Scut de etern”, Nicolae Dragoș se arată a fi, cum spune Al. Piru în „Poezia românească contemporană. 1950 – 1975”, un „teoretician al poeziei militante, patriotice”, fiindcă „dăinuirea vine din încrederea în capacitatea de creație a Partidului Comunist Român”. Un fragment elocvent în această direcție: „mereu spre inimă deschid/fereastra soarelui – idee/și-n veacul lumii, veac lucid/las versul inima să-și deie/pentru lumina ta, Partid!” Față de restul generației ‘60 care doar în primele poezii publicate sau în volumele de debut au făcut plecăciune în fața realismului socialist, ulterior spălându-se pe mâini, Nicolae Dragoș e singular, devenind un pătimaș al poeziei militante și al celei dedicate cuplului ceaușist doar după 1974. Practic, publică 5 volume de acest gen, exclusiv pe placul conducerii P.C.R., compromițătoare, și anume: „Scut de etern” (1974), „La stema țării” (1977), „Cu inima curată” (1977), „Pentru eterna vatră românească” (1983) și „O viață de erou

pentru partid, popor și țară” (1988). A fost comunist până la capăt, deși asta poate însemna și o calitate, cea de netrădător al nobilelor idealuri ale socialismului...

Cărțile sale (cele menționate sau altele) sunt comentate favorabil de către critici literari importanți, precum Șerban Cioculescu, Nicolae Balotă, Emil Manu, Fănuș Neagu, Mircea Micu, Ioan Adam, Victor Atanasiu, Eugen Barbu, Ion Dodu Bălan, Virgil Cuțitaru, Nicolae Georgescu, Adriana Iliescu, Mircea Iorgulescu, Pompiliu Marcea, Aurel Martin, Dumitru Micu, Romul Munteanu, Edgar Papu, Al. Piru, M.N. Rusu, Artur Silvestri, Constantin Sorescu, Alex. Ștefănescu, Costin Tuchilă, Laurențiu Ulici, Marin Mincu, Mihai Ungheanu, Dragoș Vrânceanu, C. Stănescu ș.a. Probabil, au contat și funcțiile deținute, mai ales cea de redactor-șef adjunct la „Scânteia”, de s-a bucurat de atâta atenție. Fără ecou au fost cărțile sale publicate după 1990, despre ultimele, cea din 2018, „Omul din Turn”, „O sută și una de poezii” (2019, Editura Academiei!), ori „Cuvinte cu parfum... de spini” (2023, epigrame) scriind doar ziarul „Gorjeanul”. Asta pentru că publicistul, poetul și cronicarul literar a revenit în satul natal din Gorj de câțiva ani. Firește, laudativ, trecându-se sub tăcere trecutul său. Apropos de epigramele din „Cuvinte cu parfum... de spini”. Cităm una, spre a vă convinge de „valoarea” umoristului: „Volum masiv/ impunător,/ Citindu-l/ mi-a părut ușor.”

Poetul e chemat, credea Nicolae Dragoș, și este dator să fie prezent cu versul la sărbătorile patriei sale, ale poporului său. De pildă, deschizând la întâmplare volumul „Poeme dintr-un sfert de veac”, din 1989, am dat de poezia „Numai cu ochiul limpede, Patria”, din care cităm prima strofă: „Numai cu ochiul limpede,/Numai cu sîngele netulburat/În nisipul nimicniciei/Numai cu pasul nešovăit/De gîndul laș și nedrept/Ai dreptul?Drept, să te afli/În fața Patriei.” Poți numi poezie aceste rânduri?!

Ca nimeni altul (Adrian Păunescu e mic copil pe lângă Nicolae Dragoș), acesta a cântat, cum s-a priceput, în lozinci rimate, cele două sărbători din luna ianuarie. Ziua de naștere a Elenei Ceaușescu și ziua lui Nicolae Ceaușescu. Apogeul îl constituie cartea din 1988, „O viață de erou pentru partid, popor și țară”. Volumul „Pentru eterna vatră românească” este închinat celor doi Ceaușești. Firește, începe cu cel cu sceptru de rege în mână, în ciclul „Al patriei erou între eroi”.

În „La ceasul primăverii din ianuar”, Nicolae Dragoș scrie: „Înveșmântat în ritm de sărbătoare/se nalță ceas solemn, aniversar/pe-al inimilor țării minutar -/un ceas al primăverii în ianuar// cînd s-a născut, în strămoșeasca vatră,/un fiu al țării, spre lumina țării./Cuvîntul lui – destin săpat în piatră,/visarea lui – aripă-n largul zării.// Venea din oameni simpli... învățați/să legene pământu-n anotimpuri,/de plugari și de seceră legați/și de-a se ști cu satul, nicicând singuri.//Venea din plai cu oameni legendari/ce și-au înscris istoria pe steaguri/ca falnicilor plaiului stejari/să nu le calce tălpi străine-n praguri.//(...) Cei ce pîndeau dreptatea cu cinism/și-o condamnau să piară-ntre zăbrele/nu l-au înfrînt! Credea în comunism/și-n ale țării libere drapele.// Adolescența și-a trăit-o-n lupte/și tinerețea steag în luptă-i fu./El s-a născut, ne-nduplecat să-nfrunte/o lume veche și să-i spună: nu!// În lagăre și temnițe, oțelul/din sînge s-a călit, armonios,/și lupta și-a aflat mai sigur țelul/și gîndul s-a-mplinit mai luminos.// El s-a născut să-și înveșmînte anii/în roșul steag și-n steagul tricolor/ca să-și îndemne,-n zori, contemporanii/spre un măreț și liber viitor.// (...)Fiu curajos al strămoșeștei glii/în care două clase și-au dat mîna/ - cum se-mpreună apa cu țărîna -/spre-a crește rodul noii Românii.// Conduce demn poporul și viteaz!/ El vrea ce vrea poporul, și ce speră! E soarele stăpîn în țară azi/și-i luminează comunista eră.//... Și-i ceas solemn și nalt în calendar,/înveșmîntat în ritm de sărbătoare./Pe-al inimilor țării minutar -/e ceasul primăverii din ianuar!”

Din motive de spațiu, vom mai da doar câteva citate din alte poezii. „Ne e cîrmaci, prieten și e steag/sub care țara își adună vrerea,/simbol al unității-n liber veac,/și cutezanța faptei, și puterea// Cînd Ceaușescu spunem într-un glas/ne știm, o țară, sufletul rostit,/și-n dimineața unui singur *Azi*/uniți, urcăm sub flamuri de partid...” (din poezia „Al patriei erou între eroi...”) „în frunte-i brav conducător,/fiu devotat al gliei,/demn luptător pentru popor/și fala României” („Ca om al țării, muncitor...”) „poporul, simplu, numele-i rostește/din mari orașe-n cel mai mic cătun,/azi, Ceaușescu, spus pe românește,/înseamnă Cel Viteaz, Cel Drept, Cel Bun.” („Poporul, simplu, numele-i rostește”) „Din plai de Olt, erou între eroi/veni s-aducă ȚĂRII ROMÂNEȘTI/un nou destin, clădit de oameni noi -/din plai de Olt, stejar din Scornicești.” („Din plai de Olt”) „E dragostea de țară lumina cea mai pură,/ce își clădește trainic frumosul, omenescul/crez pentru care țara cu demnitate jură,/dînd inimilor dreptul să afle-același glas/pe care să-l rostească la sărbătoare, azi:/„Trăiască România! Trăiască Ceaușescu!” („El, fruntea României urcată nalt prin veac”). Urmează ciclurile „Partidul, inima mulțimii”, „Lumina din adînc” și „Glasul românesc de pace”. Efectiv, toate poeziile, preț de 130 de pagini, sunt despre cel care a ordonat să se tragă în populație, în Decembrie 1989.

Cu toate cele cca 50 de cărți publicate, a mii de articole, a distincțiilor primite, Nicolae Dragoș nu e menționat în istoriile literare de astăzi. Dar nu poți face cu adevărat istorie literară adevărată dacă nu scoți la iveală și tenebrele acesteia...

Jean DUMITRAȘCU

FLORIN MUGUR, UN POET UITAT?

Cercetând *Arhiva Gheorghe Tomozei*, poeta Cleopatra Lorinţiu ne oferă, de ceva vreme, în paginile *Cafenelei*, preţioase mărturii despre fostul soţ şi fostul redactor-şef al revistei piteştene *Argeş*. Şi, inevitabil, despre prietenii săi. Precum, recent, despre Florin Mugur, un „înger friabil”, de care l-a legat, în pofida deosebirilor, o prietenie *altfel*. E un bun prilej, credem, de a aduce în atenţie cazul uitatului Florin Mugur.

*

Cum în antologia *Dansul cu cartea* (1981) Florin Mugur lăsa pe dinafară, îndreptăţit, poemele de început, cel considerat, o vreme, doar un „scutier” al lui Labiş, confiscat de romantismul retoric, împărtăşind clişeele unei epoci sterilizante, părea – astfel – a confirma supoziţia unor critici: în opera sa, expertizată integral, coexistă două stiluri „complet diferite”. Când însăila versuri „dibuitoare”, încredinţate *Gazetei literare*, mai exact lui Paul Georgescu, primul scriitor cu care junele Florin Mugur a stat de vorbă (citim în *Vârstele raţiunii*, cartea unui lung dialog, ivită în 1982), el afla că doar „cei tari rămân în literatură”. Peste ani, Florin Mugur ajungea, însă, la o altă concluzie: „sosim / întotdeauna prea târziu la locul gloriei” (v. *Locul gloriei*).

Debutul, consumat în suplimentul ziarului *Tânărul muncitor* (1948), respecta reţeta şantierismului, cu acele inevitabile „învolburări grandilocvente”; iar primele plachete, *Cântecul lui Philipp Müller* (1953) sau *Romantism* (1956), vorbeau programatic despre un idilism revoluţionar, euforic, incendiar, insuflând un optimism contagios. Încât, până în 1965, Florin Mugur publicase deja şapte volume! Omul, însă, era altfel construit: cu o psihologie de învins, un marginal vădind o „vitalitate fictivă”, ne încredinţează Gh. Grigurcu, prietenul său de o viaţă. S-au cunoscut la *Şcoala de literatură*, stihuind sub pretextul unor „concursuri” în doi. Citit prin grila unei poetici ontologice, sondând profunzimile fiinţei, poetul îşi dezvăluia ezitant / halucinant descumpănirile, paloarea, fragilitatea, arlechinada feerică, spaima etc., infirmând triumfalismul cultivat de nomenclatura literară a anilor ’50; evidenţiind, astfel, propria-i devenire, punând umărul la înnoirea poeziei până la intersecţia cu poetica optzecistă, sprijinită generos, în ipostaza redacţională, din 1973, la *Cartea Românească*. Ceea ce i-a asigurat şi o bogată recoltă de comentarii, elogiind – s-a spus – „o creaţie de prim-plan”. Dar abia cu *Mituri* (1967), poetul „devine valabil” şi doar *Cartea regilor* (1970) ar fi „primul volum caracteristic”, constata N. Manolescu. El dezvoltă, diferenţiindu-se de congeneri, o viziune sumbră şi o imaginaţie febrilă, încercând a îmblânzi fantasmele. Universul său e populat cu figuri de bestiar sau cu eroi shakespearieni, călcând pe „nimburi sparte”. Convenţionalitatea se simte, simbolurile livreşti, teatralitatea întreţin crisparea, chiar dacă, treptat, atras de „fumul mic al ironiei”, încearcă o detaşare lucidă. Nici *Cartea regilor*, nici, cu deosebire, cele care i-au urmat, încercuind un câmp heraldic, nu ating promisul „regat vesel”. Figuraţia mitologică sau, invers, propensiunea spre miniatural ori deriziune nu-i anulează temerile. Pânditor, „cu ochii speriaţi”, învăţând „abecedarul fricii” sau „arta fricii” (v. *Veche baladă despre prinţ*), el descoperă şi conştientizează, ca motiv obsesiv, fragilitatea. Chiar dacă s-a vrut un „amant al cărţii”, aflând acolo un spaţiu ocrotitor, vizitat de „un suspin al febrilităţii”, Florin Mugur n-a fost, paradoxal, un poet al livrescului. *Piatra palidă* (1977) sau *Viaţa obligatorie* (1983) ar proba, dimpotrivă, dincolo de torturanta tensiune interogativă, un şir de ipostazieri, trase într-un autoportret fugos, chinuit de nelinişti, rezonând într-o *poezie de contrast*. Un anxios pornit în căutarea fericirii, frecventând şi simbolica iudaică, poetul se sforţează a deturna / atenua terifiantul, construindu-şi o altă imagine. Dar zâmbetul e contorsionat iar grimasa vizibilă. „Vibrând la marginea subţire a înţelegerii”, nici alter-egoul liric (Prinţul), nici măştile, în acele „minute lirice” din *Spectacol amânat* (1985), nu înlătură, fie şi abuzând de joc şi graţie, risipind cerebralitate, o senzaţie apăsătoare: optimismul declină, incertitudinea se înstăpâneşte. Răsare deci, pe acest sol, ne previne semnatarul volumului *Firea lucrurilor* (1988), o artă „săracă şi răvăşită”, nutrită de forţa slăbiciunii. O poezie nevrotică, inconfortabilă, sub ameninţare: „Nici un loc nu e atât de strâmt / încât să nu încapă în el nenorocirea”. „Vegetarianul” Florin Mugur (cum l-a taxat Paul Georgescu) era o făptură şovăitoare, prudentă în relaţiile cu cenzura, suportând – la editură –, inevitabil, asaltul literatorilor. Negreşit, un fanatic al Poeziei, trăind-o devorator, ca *sacerdoţiu*. Cititor pasionat, ins curios, fără vervă (cum i s-a reproşat; vezi colecţia de interviuri din *Profesiunea de scriitor*, 1979), deloc complezent cu sine, bufon sau prinţ, a trăit în trepidanţă (1934-1991). O veche poliomelită îşi răsfrângea ecourile în „arta tremurului”, înfricoşându-l: „demnitatea mea tristă îşi are spionii ei”. Supapa bufoneriei, ipostaza caragialescă (cu un „bilet de amor la butonieră”), invocata *groapă veselă*, „plină de lumina soarelui”, dorinţa de fericire (râvnită, comunicată, neatinsă) nu reuşeau a modifica percepţia.

Ins zbuciumat, prins într-o agitaţie greoaie, afişând o paradoxală fericire (de fapt, o beatitudine, şi ea, fictivă), Florin Mugur decretase: eşti viu „cât durează scrierea unui vers”. Soluţia fericirii mijise, înscenând miracolul prin reabilitarea banalului (ficţionalizat, diafanizat), recuperând mituri obosite, împinse în stranietate sau oferind intarsii livreşti. Sau compensatoare plăsmuiri „ieroglifice”, cum sesizase Ioan Lascu, fantasmagorii animalice (firminul, colunul, sivirul, erţogul etc.), probând „o claustrare în existenţă”, ca experiment trăit. E vorba, însă, de *o feerie tristă*, povestită, relatată gesticulant, în ramă basmică: „Când, lovit din toate direcţiile, căzut la pământ, nu-ţi mai rămâne decât soluţia de a fi fericit” (v. *un minut fericit*). Poezia maturităţii adulmecă fericirea, invocând „degetul tremurător al smereniei care ne scrie încet”. Dar ea aparţine unei conştiinţe în alertă, unui ins fragil, anxios, cercetând

firea poeziei. Şi care, refugiat într-un „lirism de măşti" (cf. N. Manolescu), în pofida deghizamentelor, se mişcă în lumea tenebroasă a plăsmuirilor, încrezător în ceea ce e slab, dispreţuit, plăpând, dezarmat etc. Poetul mărturiseşte (şi declaraţia pare „compromiţătoare") că nu poate urî. Îmbrăţişând motivaţia iubirii, metoda simpatetică, compasiunea, pledând pentru comuniune şi fraternitate, el manifestă entuziasm şi o ceremonioasă inadaptare, nevizitat de puseuri nihiliste. Curios, ştie / recunoaşte că, la un om al scrisului, caracterul e un eveniment; ferindu-se de nominalizări, va contabiliza tarele cobreslaşilor, livrate într-un halou al generalităţilor, doritor mai degrabă să evidenţieze concordia (v. *Schiţe despre fericire*, 1987). Evident, *critica de scriitor*, cu rafinate incursiuni în lumea poeziei, nu va propune clasamente, ci preferinţe vădit subiective. După cum prozatorul (*Ultima vară a lui Antim*, 1978) cade în patetism, recuperând scrisorile risipitorului Alexandru Antim, cândva – în plin stalinism – „poetul oraşului". Dar Florin Mugur, un conlocutor informat, politicos a fost şi un convorbirist harnic. Dialogurile sale cu Marin Preda şi Paul Georgescu, trase în cărţi de ecou, au provocat mici seisme în epocă.

Ispitit de jocul ironic cu sinele, anihilând dureroasa crispare, pendulând între lehamite şi bonomie, torturat de asaltul neliniştilor, autorul *Spectacolului amânat* se pregătea să devină „un poet uitat". Pronosticul, dincolo de răsfăţ, riscă să se adeverească chiar dacă Gh. Grigurcu e convins că nedreptăţitul Florin Mugur „va eclipsa unele reputaţii pripite". Posteritatea, ştim, nu e caritabilă şi nu prea sunt semne că o reparaţie postumă s-ar întrezări. Gloriola lui Mugur ţine sever, credem, de anii când adulatorii se înghesuiau la poarta editurii. Acest *mare afectiv* (cf. G. Dimisianu), marcat de buimăceala postdecembristă, de plecarea prietenilor, de moartea soţiei se va destăinui epistolar recunoscându-şi dezamăgirile. Corespondenţa ultimilor doi ani, adunată de Mircea Iorgulescu (v. *Scrisori de la capătul zilelor*, 2002), dovedeşte că Florin Mugur, copleşit de singurătate, lacom de prietenie, nu suporta izolarea aseptică. Aştepta cu înfrigurare, precum altădată Blecher, veşti. Dar el era deja *un martor obosit*, cum zicea criticul-amic, acuzând – prematur – apăsătoarea şi chinuitoarea bătrâneţe, după ce buchisise *alfabetul fricii*. Odată cu *Viaţa obligatorie* (1983), în lirica lui Mugur se insinuase o dureroasă întrebare: „cine va veni către noi?" Poezia sa aşteaptă a fi redescoperită.

Un mai vechi editorial, semnat de N. Manolescu (în *România literară*, nr. 7/2014, p. 3), ne reamintea că insomniacul poet este „unul dintre cei mai puternici şi originali din literatura contemporană", *pe nedrept uitat*. Fără stofă de erou, mărturisea şi C. Stănescu, rememorând clandestinitatea unor întâlniri în Cişmigiu, în agitata primăvară din 1990, Florin Mugur ar fi fost *un mediator ideal*; dar el nu-şi mai găsea locul pe scenă, deplângând destrămarea concordiei scriitoriceşti, răvăşită de ură politizantă. Rămânea neîmplinit dorul de „limpidităţi solare", sesizat, la începuturi, de G. Călinescu, o tânjitoare vocaţie a fericirii, şi ea mereu amânată, trasă într-o imaginaţie febrilă, binecuvântând „omul cu capul în nori", închipuind, însă, scenarii coşmareşti. Încât, spirit neliniştit, vulnerat, călcând temător şi construind planuri fantasmagorice, Florin Mugur şi-a trăit intratabila indecizie cu „inima fricoasă". Piatra, cândva simbol al duratei, s-a impalidat precum iubirea şi însăşi poezia, atinse de paloare: „piatra palidă e singură şi tace". Poetul, înspăimântat, descoperă „mănuşa de lemn a bătrâneţii".

Totuşi, sunt semne că interesul pentru poezia sa renaşte. O antologie întocmită de George Manolache, semnând şi studiul introductiv (*O sută şi una de poezii*, Editura *Academiei Române*, 2018) probează această angoasă lirică, de la *Visele de dimineaţă* (volum din 1961, cu patru texte) până la *Firea lucrurilor* (1988), evidenţiind un poet rafinat, meditativ-dubitativ şi o scenografie livresc-artificială, intimizată pe suportul convenţiei teatrale, trăită frisonant, sub spectrul fricii sociale. Iar o lăudată carte, iniţial o teză doctorală aparţinând Xeniei Negrea (*Florin Mugur şi poetica exasperării*, Editura *Eikon*, 2018), face, pe fundal expresionist, într-un „studiu excepţional" (cf. Eugen Negrici), o demonstraţie convingătoare a „disimulării", axă a imaginarului său poetic. Încât, *poet al dublului*, ins vulnerat, obosit de viaţă, Florin Mugur / Legrel Mugur, fără a confirma exuberantele afirmaţii ale Luminiţei Marcu, revine în atenţie. Poate că timpul „îi va face tot mai multă dreptate", speră şi

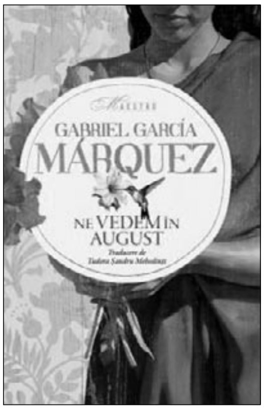
Daniel Cristea-Enache. Deşi posteritatea, bănuim, are alte griji.

Insomniacul poet, frământat, resemnat, dezabuzat, asumându-şi marginalitatea, închipuind – prin reinterpretare – o mitologie proprie, ne-a părăsit într-o noapte de februarie; s-a despărţit, oferindu-şi o ultimă lectură, de *viaţa obligatorie*, pregătit să devină, cu versurile sale „muritoare", *un poet uitat*. „Elev al fricii", cum recunoştea, Florin Mugur are dreptul la o lectură de redescoperire. Chiar poetul, înţelegând poezia ca „un detector de minciuni", se mărturisea lamentativ, într-o epistolă adresată prietenului Norman Manea, prea convins că „un om drag este cel care lasă în urmă mai multă absenţă decât a însemnat prezenţa lui". Or, din păcate, indiferenţa s-a lăţit peste amintirea şi, mai ales, peste poezia celui care, chinuit de îndoieli, aştepta un „moment senin", râvnind, cum nota undeva Ilie Constantin, „participarea senină la lume"; întrevăzând, astfel, o fericire posibilă, care, din păcate, n-a mai venit...

Rândurile afectuoase ale poetei Cleopatra Lorinţiu, reconstituind o „prietenie de durată", încearcă să facă dreptate lui Florin Mugur, reamintindu-ne că solarul Tomozei văzuse în Mugur „un receptacol al suferinţei umane"; şi că însuşi ludicul Tomozei, cel mereu îndrăgostit, se va lecui de fericire printr-un „transfer de suferinţă exacerbată", grăbindu-şi sfârşitul.

ADRIAN DINU RACHIERU

Enigmele unui cântec de lebădă

Cărţile au soarta lor, spune o vorbă din vechime. Şi **Ne vedem în august** de **Gabriel García Marquez** are, de asemenea, soarta ei. Plasată în momente diferite ale crepusculului marelui scriitor, cartea adună şi coagulează ultimele resurse de creaţie, considerată, de aceea, cântecul său de lebădă.

De ce scriitorul nu a avut încredere în acest *cântec* („Cartea asta nu e bună. Trebuie distrusă.", spusese el)? Ce note discordante îl nemulţumeau şi pe care nu le-a putut, potrivit exigenţelor proprii, să le aducă la nivelul de armonie estetică pe care o visa? Aventura acestui ultim roman poate da un indiciu asupra labirintului interior al autorului însuşi, pe ale cărui căi îl conducea inspiraţia, iar nemulţumirea, o stare provenită din *ludens*-ul *agonal*, o competiţie, raportată la propria capacitate de creaţie.

Hotărârea urmaşilor, fiii, Rodrigo şi Gonzalo García Barcha („Considerând cartea mai bună decât ne-o aminteam, ne-am gândit la altă posibilitate: aceea că lipsa facultăţilor care nu i-a permis lui Gabo să termine cartea l-a împiedicat şi să-şi dea seama cât este de bună. Printr-un act de trădare, am hotărât să punem mai presus plăcerea cititorilor săi faţă de toate celelalte consideraţii. Dacă ei se vor bucura, e cu putinţă ca Gabo să ne ierte. Avem încredere că aşa va fi."), de a o publica nu este un act de trădare faţă de dorinţa exprimată de scriitor – Kafka lăsase acelaşi testament pentru întreaga sa operă..., ci o restituire necesară. *Ne vedem în august* completează într-un fel propriu universul imaginar al scriitorului, întrucât îl conţine, conţinându-i gândirea şi preocupările senectuţii, cu aplecare asupra problematicii dintotdeauna a omului.

Construită cu parcimonie, simplă, fără opulenţă stilistică, atenţia povestitorului se concentrează mai ales pe mişcările personajului, Ana Magdalena Bach, o femeie aflată la apogeul vieţii, la 46 de ani, în acea vârstă incertă, când se produce, inconştient, primul bilanţ al vieţii, printr-o privire retrospectivă ce o devansează pe cea proiectivă. Repetabilitatea acţiunilor ei, întoarcerea în fiecare an, ritualică, pe insula în care fusese înmormântată mama ei, semantizează întoarcerile într-un trecut personal, dublu conotat: întoarcere într-un spaţiu fizic, delimitat într-o geografie reală, şi întoarcerea în sine, în spaţiul profund al fiinţei, în athanorul ei, unde au loc metamorfozele subtile ale sufletului, pe dimensiunea metafizică a căutării Sinelui. Vulnerabilitatea fiinţei ei, pe care Ana o conştientizează parţial, îi orientează căutarea spre inefabilul care să-i reveleze misterul, neînţelesurile propriei sale vieţi. Detaliile se acumulează în ritmul unei naraţiuni mitice, relevând, în planul vizibil, mişcările, comportamentul personajului – întâlnirile cu necunoscuţii de pe insulă, şi revelând, în planul inefabilului, prin livrescul sugerat (cărţile pe care le citeşte: *Dracula* de Bram Stoker, *Ziua trifidelor* de John Wyndham, *Cronicile marţiene* de Ray Bradbury, *Ministerul groazei* de Graham Greene, *Jurnal din anul ciumei* de Daniel Defoe etc., muzica ascultată, Ana fiind pianistă), sensuri şi semnificaţii ce converg spre o devolare parţială a misterului femeii care traversează propriul labirint.

Naraţiunea are meandrele ei, urmând meandrele vieţii Anei. Liniaritatea este segmentată de flash-uri clarificatoare, care-i luminează personalitatea, sugerând o evoluţie firească în sensul devenirii a ceea ce este, a Eului către Sine. Elementele de intertextualitate, trimiterile livreşti – cărţile pe care le ia cu sine (adormind, uneori, cum e cazul cu *Dracula*, cu ea pe piept) sunt modalităţi de sugerare a aspiraţiilor şi dorinţelor neconştientizate, aflate în stare latentă. În străfund, faptele, inefabile, prin absenţa concretului manifest, au ordinea şi logica lor, împingând, la suprafaţă, spre manifestări şi comportamente care să le materializeze, aducându-le în real.

Prima experienţă erotică este, în fapt, o materializare a acestor inefabile, un semn al dorinţei ocultate de a ieşi din *cercul strâmt* al existenţei în care se cantonase, o provocare aruncată sieşi pentru a-şi verifica feminitatea, pofta de viaţă, atractivitatea, plăcerea de a provoca necunoscutul vieţii, de a (re)trăi aventura existenţială cu fervoarea anilor tineri. Faptul că primul bărbat, necunoscutul pierdut în anonimat, îi lasă într-o carte, *un roman de groază*, 20 de dolari, are semnificaţia unui moment de luciditate, un mod de a o întoarce spre sine, spre conştientizarea eului („Niciodată n-avea să mai fie cea de dinainte"), echivalează cu accederea într-o altă etapă a devenirii întru fiinţă. Ana şi-a descoperit o disponibilitate pentru *aventura vieţii*, după ce, prin lecturi, trăise livresc *aventura cunoaşterii*. Se azvârle, de aceea, cu pasiune spre această promiţătoare aventură, repetată, în fiecare vară, la revenirea pe insulă pentru a-şi omagia mama.

Straturile naraţiunii se adună ca sedimentele, formând o lume cu datele ei. Bucla existenţială îi revelează caracterul ciclic al vieţii, repetarea momentelor semnificante. Are prilejul, astfel, de a intui *secretul* mamei, care, ca-n basme, parcusese acelaşi scenariu al existenţei. Ana descoperă intuitiv faptul că mama sa, revenind în mod similar pe insula unde voise să fie înmormântată, trăise aceeaşi experienţă ca şi fiica ei, care îi repetă destinul. Cele două se regăsesc în identitatea lor feminină, arhetipală, în intimitatea aceluiaşi destin. Bărbatul misterios care-i aduce flori, acelaşi, de mulţi ai, aşa cum află de la paznicul cimitirului, e un indiciu care o conduce spre revelaţia misterului mamei. Analogia o surprinde, dar ea nu se întristează, ci, însufleţită de revelaţia miracolului vieţii, care le conexează misterului metafizic, conştientizează *suprasensul* existenţei, „faptul de a fi continuat viaţa mamei după moarte"; e sensul care ordonează, secvenţă cu secvenţă, orientând înaintarea vieţii spre destin. Ana şi mama devin simboluri ale eternului feminin, unice în ceea ce au ca individualitate, aceleaşi în substanţa arhetipului.

Ultima revelaţie a Anei este dată de confruntarea cu moartea, o tulburătoare inserţie a motivului iubirii ca thanatos. Văzând rămăşiţele pământeşti ale mamei, ea se vede pe sine, „ca-ntr-o oglindă lungă", „cu zâmbetul îngheţat şi braţele încrucişate pe piept". Viziunea („...trupul s-a destrămat în propria-i pulbere de pe urmă şi n-au mai rămas decât osemintele roase, pe care groparii le-au desprăfuit cu o mătură şi le-au azvârlit fără îndurare într-un sac.") o clarifică asupra zădărniciei, a înţelesului din Eccleziast: *vanitas vanitatum...*, şi-i dă puterea de a se despărţi de trecutul pe care-l camuflase. Ultima replică: „-Nu te speria, i-a spus. Ea înţelege. Ba, mai mult, cred că e singura care înţelesese încă de atunci când a hotărât să fie îngropată pe insulă.", mizează pe identitatea de destin, abstras în arhetip feminin – incluzând toate ipostazele: femeie, mamă, iubită, în ciuda diferenţelor date de viaţa trăită pe cont propriu de fiecare dintre ele, după cum, e posibil ca Gabriel García Marquez să-şi fi exorcizat propria teamă de moarte...

Simbolismul titlului se relevă acum în relaţie cu simbolistica anotimpurilor, luna august coincizând cu vârsta biologică a Anei, un clivaj între vară şi toamnă, cu deschidere spre inevitabile nostalgii...

ANA DOBRE

Anotimpul călugăriței

nouă femei se înfruntă în inima mea
şi doar una singură spală luna de păcate
despărţind galaxia în două emisfere -
luna cu pătrarele ei şi amurgul cu plumbul său!

călugăriţa ascunde rugăciunile păpădiei
în buzunarul rochiei de in alb;
esenţa trecutului şi-a pierdut parfumul,
bate cu degetul în mormântul mamei
şi zborurile care au fost se trezesc
la chemarea celor ce încă mai sunt.

zilnic culege aripi de îngeri
care se-naltă spre petecul ei de cer
aducând ploile plânsulUI;

zâmbeşte!
o dâră de lumină albastră
leagă ceasurile trecute de orologiile viitoare
într-un anotimp perpetuu
când Dumnezeu o mângâie pe copilărie
cu mâna delicată a mamei...

se naşte o nouă dimineaţă patologică
agăţându-se sinucigaş de metamorfoză
ultimului flutur cap de mort...

Cartograf

ca un blestem
tu te-ai născut direct Cartograf
şi umbli desculţ - de mine - prin lume;
fabrici imagini, redactezi modele sihastre
şi viziuni rubensiene ale erosului feminin.
of, ce natură moartă!

porţi peste tot cu tine teodolitul bărbătesc,
nivela rochiei violet
şi faci lucrări cadastrale:
măsori cu precizie proprietatea ta funciară,
distanţele existenţiale din adâncul atlanticului meu;
determini latitudinea dintr-o maree,
longitudinea valului
ori sărutul undei electromagnetice...

îmi pictezi pielea milimetru cu milimetru
cu harta magică a lumilor tale:
pe tâmple îmi desenezi deşertul egoului,
pe sâni îmi scrijeleşti amurgul vieţii,
iar pe glezne îmi scrii mii de hieroglife beduine -

doar nişte drăgălaşe de răni...
din care sute de ani a curs sângele himeric,
astăzi au rămas doar cicatricile...
ce harta, domnule Cartograf, ce hartă!

domnule Cartograf, înţelegeţi?
nu am priceput niciodată amărâtă asta de cartografie,
despre topografie ce să mai spun,
am picat examenul la licenţa vieţii
din cauza profului care nu a înţeles nimic
din limba azimuturile mele.
de atunci - în zadar -
tot repet examenul despre harta femeiască
şi geografiile neiubirii;

încă ceva, Cartografule,
fabrica asta de imagini
e plină de neoameni cu durerile lor,
de dinozauri adormiţi în propriul destin,

de vestale ale vetrelor stinse,
de jungle urbane pline de donjuani,
femei verzi şi nereide -
iar valea deşertăciunii
pare a fi destinaţia finală;

Cartografule, ce spui?!
halal harta...
eu aşa ceva n-am mai pomenit!
numai bună de trimis prin Poştă Română
în Ţara Fericirii Albastre -
acolo unde şi-a dus mutu' iapa
şi-a înţărcat dracu' dragostea!

Câmpurile arse ale feminităţii

iepele mustangului aleargă nestingherite
pe câmpurile arse ale feminităţii;

se naşte timpul unic al căutării de sine.
omuleţii verzi din pierdutele gări citadine
joacă rolul devorator a lui Freud
ajutându-te să evoluezi
dintr-o oarecare în femeia-poem a dimineţii
când devii din ce în ce mai frumoasă...

când devii tu dincolo de reflecţia triadelor...

aşa mi s-a întâmplat şi mie
mentor, mi-a fost, el, regele nopţii dinspre ziuă!
(iertare, între timp, i-am uitat numele!)
aveam aceeaşi vibraţie înaltă -
un Adam, o Eva...
căutare. cineva. incompatibilitate. pierdere -
târâişul şarpelui!

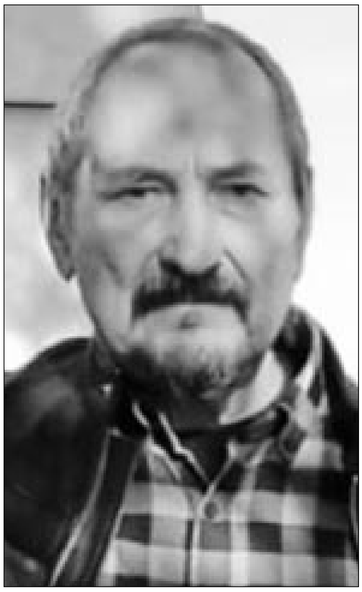
un el şi o ea
experimentând tăcerea din misterul cuvintelor...
vrajă. emoţii. corola cerului.

port o rochie indigo.
privesc în jur.
respir albastru. descopăr. ştiu.

ultima călătorie.
un joc de curcubeu -
înălţarea sinelui dincolo de-al nouălea cer -
noapte bună, civilizaţie!

Nicole SERE

IOAN VINTILĂ FINTIȘ - 70

fericiți în grădină

din cuvinte cresc
valuri valuri de trupuri acum

arborele din grădina păcatului
ninge

dar vai ce ninsoare este aceasta
dacă văd îngerii prin lacrima ei
și tronul pe care stai

iubito doar noi am mai rămas
plângînd cu roze
peste pervazele
acoperite cu fluturi

iată a venit şi dimineața

iată a venit și dimineața
încă se mai frământă lutul
suntem fericiți
aici în grădinile somnului

unde este realitatea

ascultă glasul din flaut
cum se deșiră ca un fuior

încă întinerește spinul

l-am văzut lăcrimând
lumea nu mai era înspăimântată
acolo pe munte

cuvântul de la început

tu cânți disperarea
viziune cu mărgele de aur
trupul se mlădie
pe un crin adormit

însămânțează-te cu el
în palmele însângerate
de niște cuie

a fost noapte și a fost zi
deasupra și înlăuntrul ființei
ceva înalt
zidindu-se dintr-un cuvânt

se crapă tăcerea
și a început să cânte
devenim dintr-o dată păsări
cu chipul neasemuit
de frumos

***

hai să poposim
pentru puţină vreme

faţa ta nemaivăzută
se va înstela cu iubire

deschide cartea
să grăim tatăl nostru

lăsând
cuvintele de la-nceput
să rodească

milostivindu-ne pre noi
cu judecată

poarta începutului

în oglinda trupului
parcă ar fi un glas de mierlă
care cuprinde lumea

privește secerişul
și cum se rânduieşte neghina

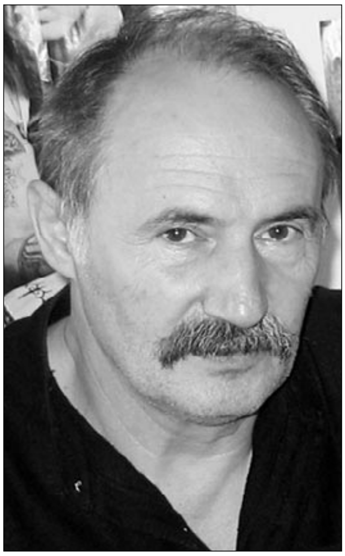
acolo nu va mai fi decât
arsura necredinței
în cuvânt eufonic
prefăcându-se

nu se va mai vede nimic

nici orchestra
la poarta începutului

de la apus la răsărit
văzduhul se va frânge
cum pâinea

Virgil DIACONU

Prietenii mei

I.

Prietenii mei, poeţii, sunt singuri.
Unii dintre ei stau în vechile blocuri,
în camere pline de cărţi şi de manuscrise.
Uneori, ies ca să ia câte o pâine şi o cafea.
Sau o sticlă de vin pe care o beau singuri.
Sau poate că o beau cu Îngerul, cine ştie,
pentru că vinul se împuţinează prea repede...

Din când în când, prietenii mei mai scriu
câte un vers.
Dar asta numai atunci când Îngerul îi trezeşte
din somn
şi le şopteşte la ureche ceva aproape de neînţeles.

II.

Alţi prieteni ai mei se luptă toată ziua
cu forţele oculte, cu fantomele politice,
la gândul nebunesc că ei vor schimba lumea.
Că vor schimba lumea, aşa cum a vrut,
mai înainte,
poetul pe care până la urmă l-au tratat cu mercur
şi l-au bătut cu funii ude...

III.

Alţi prieteni ai mei sunt plătiţi chiar de Oculta,
ca să coloreze în roz toate leprele politice,
care tocmai au fost prinse cu mâţa în sac.
Desigur, trebuie să recunosc că unii
dintre prietenii mei
nu mai sunt cei din tinereţe şi că s-au dat cu noile
vremuri.
Viaţa i-a corupt cu totul şi pentru totdeauna.
Trăiesc în palate şi îşi schimba maşinile
ca pe cămăşi.
Uneori, îmi trimit mesaje de prietenie
din ţările calde,
unde lucrează probabil pentru patrie,
pentru ceea ce înseamnă acum acest cuvânt,
care a devenit din ce în ce mai sărac
şi mai singur.
Ei lucrează probabil pentru patria care
este la fel de singură ca o lacrimă neplânsă.
Desigur, prietenii mei sunt amestecaţi,
aşa încât abia îi mai deosebesc pe unii de alţii,
pe cei care se luptă cu Oculta şi pe cei care
semnează statele Ocultei. Abia îi mai deosebesc.
Numai Domnul a reuşit să despartă lumina
de întuneric.
Numai el.

IV.

Dar cei mai mulţi dintre prietenii mei,
poeţii, sunt singuri.
Ei stau în vechile blocuri, în camere pline de cărţi
şi de manuscrise.
Uneori, ies ca să ia câte o pâine şi o cafea.
Sau o sticlă de vin pe care o beau singuri.
Sau poate că o beau cu Îngerul, cine ştie,
pentru că vinul se împuţinează prea repede...

Maria – trandafirul cel roşu...

Azi-noapte l-am visat din nou
pe colegul meu de bancă, cel şchiop,
şi pe frumoasa Maria, din clasa a VII-a,
pentru care ne-am luat la bătaie...
Vorbesc despre Maria, fata care a rămas fără glas
atunci când i-am dăruit trandafirul cel roşu,
pe care l-am furat din Grădina Publică.

Prietenii mei nu mai sunt...
Acum, ei umblă ca o ceaţă prin visele mele.
Uneori, prietenii mei mă trezesc din somn,
ne alergăm printre băncile de lemn
sau chiulim de la ora de sport.
Şi dăm buzna în cofetăria *Violeta*,
pentru că tocmai am strâns de o savarină,
pe care i-o facem cadou Mariei; o savarină,

pe care, până la urmă, o mâncăm toţi trei
cu o singură linguriţă...

Colegul meu de bancă şi Maria
sunt nişte flăcări care aleargă pe străzi.
Noi suntem visătorii din clasa a VII-a,
Maria este trandafirul nostru cel roşu...

Prietenii mei nu mai sunt...
Ei umblă ca o ceaţă prin visele mele.

Acum merg singur pe stradă şi nu ştiu de ce
şchiopătez la fel ca prietenul meu...
Şi la fel ca tine, Maria, nu mai am glas...

În inima mea este lumea de atunci – şchiopătez...
Nu mai am glas...

Fluturele

Astăzi trebuie să mă întâlnesc cu fluturele.
Cu fluturele, care a venit îmbrăcat
în costumul său de gală, cel în toate culorile,
aşa, ca să îmi dea o lecţie pentru visurile mele
care sunt întotdeauna în alb-negru.
Şi pentru că eu sunt întotdeauna în alb-negru,
fluturele mi-a făcut cadou un lucru nepreţuit:
curcubeul... El începe de pe umărul meu
şi cuprinde întreaga lume.

Nici nu mai ştiu ce să fac de emoţie,
primăvara aceasta mă atacă din toate părţile,
ba cu florile de cireş, care se răsfaţă pe ramuri,
ba cu zumzetul albinelor,
ba cu păpădiile galbene care îmi sar dinainte...
Ce să mai spun de magnolia violet?
Fiecare floare a ei s-a deschis
ca să mă ia în braţe...

Şi deodată îmi dau seama
că fluturele de pe umărul meu
nici nu este un fluture –
el este chiar zâmbetul tău, Prinţesă,
zâmbetul tău în toate culorile,
care acum se întoarce acasă...

Grăbeşte-te să mă iubeşti, grăbeşte-te,
pentru că plecăm atât de repede de aici...
Pentru că până şi curcubeul
poate să dispară în orice clipă.

Desigur, pentru îmbrăţişarea mult aşteptată
sânii tăi s-au dezbrăcat de orice orgoliu
şi se uită ţintă la mine.

Poemele fac parte din volumul *Prinţesa*, în curs de apariţie

Premiile revistei «Cafeneaua literară» 2021

SF-ul nostru cel de toate zilele

Recunosc: sunt o semianalfabetă în lumea smartphon (am telefon cu butoane și nu-l vreau ca extensie de mână și de creier); dexteritate, abilități performante pentru *download quickly* n-am. Un prieten ridica în slăvi un SF pe care l-a descărcat. Eu nu descarc filme, mă duc la cinema când am timp și nu prea am. L-am întrebat pe amatorul de SF: De ce faci asta? Doar avem SF-ul nostru cel de toate zilele. Nu trăim deja realitatea filmelor SF, a cărților *science fiction*? Peisajul a început să devină selenar după seceta nesfârșită. Deșertul din Dubai a devenit grădină, noi facem din grădina dăruită României deșert.

Anamorfozele (deformarea aspectului obișnuit) nu contenesc. Omul comun, ca să zic așa, vrea trup diferit, piele desenată și colorată, numai în pielea lui să nu fie. Cu piercing-uri în nas și pe o limbă lată, nu mai poate articula corect și dă clicuri: *Go ahead click that mouse!* Își schimbă carcasa? Mai util ar fi să-și schimbe capul, că tot lucrează știința medicală la transplant de capete. Femei malefice își lasă barbă. Vor avea trei sâni, cum visa Emil Brumaru? Multe au ajuns pe jumătate din plastic. Jumătatea bărbatului? Da de unde! Bărbații vor să fie pe jumătate femei, ca să scape, pesemne, de femeile pe jumătate bărbați, care îi terorizează sexual.

Am spus terorizează? Profesorii care terorizează sexual elevi și studenți s-au înmulțit. Ororile lui Alfred Bulai țin de lumea reală sau de SF? Iar sociologii venali de la SNSPA și-au găsit apărători dintre presari. Că ar fi profesor eminent, cu premiu (pedagogic) de la Academie, „Constantin Rădulescu –Motru” (2019). Sper ca premiul să fie retras cât de repede. Apărători găsește și proful venit la facultate cu gentuță și-n fustiță. Ce vă interesează cum se îmbracă bărbatul? De ce-l discriminați? Nu-l hărțuiți! Iar dezinhibați sexuali sunt nu numai la UB, ci și la „Cuza”. A existat și o „amantă rectorală”, cum a numit-o Luca Pițu. La urma urmelor, nici violul nu-i o tragedie, e doar sex-surpriză.

Profesorii se joacă altfel. La fel, copiii: cu spade laser, la întrecere cu teroriștii. Cum în războiul ucrainean se folosește mitraliera care trage singură în adversar, de la 5 kilometri distanță, să vedeți atunci terorism.

Kamala Harris, în confruntarea cu Donald Trump, vrea ca SUA să devină „cea mai letală din lume”. Cum așa? Cea mai mare putere letală din lume se obține prin cel mai mare arsenal nuclear. În acest context, zburătorul nostru președinte n-are nevoie de sistemul Patriot, îl donează Ucrainei. De donat donăm continuu: 40% din pământ e cumpărat pe nimica toată de agenți străini. Nu mai avem pământ? Ne împinge în lumea de mai încolo Elon Musk, ne duce în spațiul stelar, pe Marte. Vom avea orașe pe roți, ce să mai mergem pe jos? Vom locui în MATRIX-uri antiatomice, cu robotul Michel la ușă, ca-n reclamă. „Michel, toarnă-mi vin!” Peste tot locul, ne vor servi androizi: în oficiile poștale, la caserii, în restaurante... Nu vrei să faci ocolul pământului ca-n Jules Verne? Poți trece de viu din spațiul tău în spațiul hologramă. Nu doare.

Până atunci, de omorât se omoară în fel de fel de feluri. Mai întâi oile sănătoase, ca să nu fie atinse de pesta ovină, venită din Sudan, care-i ruinează pe ciobani. Vor urma pensionarii? Decimați, ca la romani, din zece-n zece, la terapia intensivă de la „Sf. Pantelimon”. Doctoresele cu coasa dețin acolo *licentia occidendi*, licența care ucide. De ce mă mir? Doctorul Mengele fluiera arii de Mozart trimițând la gazare.

Medicul nu mai are datoria să întrețină viața? De ce ar face-o? Bătrânii ăștia, cu biserica-n cap, care se roagă pentru pacea din lume, din noi și dintre noi, care se roagă pentru viitor, deși nu-l mai au, nu se pot integra în societatea informațională. Și va veni vremea când, după 60-70-80 de ani, se va pune taxă pe respirație. N-o plătești, rămâi fără oxigen!

Bill Gates a vestit, cu 5 luni înainte de virusul de la Wuhan, pandemia. Și tot profetul pandemiei avertizează că vor urma „alte pandemii”, „atacuri cibernetice devastatoare” și „război major”. Grade mari în rezervă ne spun, la televizor, că-i bine așa: Armata e cu noi! Puteau face orice după ‹89, dar au făcut rău. Eu le spun „generalii armatei moarte”, parafrazându-l pe scriitorul albanez Kadare. Cu epoleții bine lustruiți, ne dau seară de seară informații înșelătoare, cât de apărați suntem de NATO (doar România nu mai e gubernie URSS, ci colonie). Croitorașul cel viteaz de la Antena 3, fără trese, cere să nu miște nimeni în front. El o fi pregătit pentru linia întâi? Nu știu, știu doar că ne vrea „parte în război”. Și vom fi dacă vom doborî rachete și drone care intră în Ucraina. Nu de tratate de pace avem nevoie, iar pace veșnică vom avea curând, dacă scapă Putin vreo nucleară. Nebunia războaielor e mare. N-a prezis Baba Vanga Dimitrova, decedată în 1996, că Rusia va birui Europa? Slava Ukraina sau Slava Rasia?

Și dacă armata nu va face față, o să ne salveze Superman Cîțu. Că bossul pandemiei, Gheorghiță, și-a priponit calul de-o garofiță și a uitat de viruși. La rolul de Superman în luptă cu virusul maimuței sper să nu mai candideze Arafat. Cât despre președinte, pare gata să folosească, la nevoie, un avion spațial cu teren de golf și să aterizeze pe Venus, împreună cu ministresele sale Deca-Turcan-Gorghiu.

Ce ne mai așteaptă? Prooroci și tot soiul de clone ideologice, voyante ca Hara și Tatoiu, ghicitoare peste tot, din Chitila în Sascut, futurologi care seamănă cu meteorologii: prezic timp și viitor probabil.

Să-mi fac rost de un *coach* de creier ca nu cumva să rătăcesc printre holograme? Se face „maparea creierului”

(nu harta creierului?), în vederea antrenamentelor neuronale. Cică ni se trezesc neuronii adormiţi. Simplu: stai cu o cască-n cap (electroencefalogramă) şi experţii îţi umblă la amigdale ca să reducă frica şi ruşinea. Dar de ce ruşinea? Aţi văzut vreun şpăgar ruşinat? Nu-i de şagă cu şpaga. Îţi trebuie o mulţime de „lipse”: lipsă de cinste, de onoare, de demnitate, de memorie chiar. Să uiţi, ca un candidat la preşedinţie, ce mită ai luat de la Vanghelie. Augustin Buzura l-a făcut personaj, sub numele de Goarnă, în *Raport asupra singurătăţii*. Acuma se vrea „un preşedinte imperfect pentru o ţară imperfectă”.

Să-şi stăpânească vorbele nu-i treabă uşoară pentru candidaţi. Lipsa şcolii de calitate afectează conduita, atitudinea. Cum au şi lipsă de comunicare, fac în aşa fel ca să nu fie nimic de înţeles cu claritate.

Oricum, nici nu-i necesar să ştii limba ta, de vreme ce limba lumii va fi esperanto. Deja comunicăm prin emoticoane şi ideograme. Cineva mi-a dat un E, de la Excelent, pentru un articol. Şi-mi aduc aminte de Ion Ţăranu, fost coleg de grupă la facultă, care a călărit cultura iaşiotă până-n ‹89, crezând că execrabil înseamnă excelent. Boala-i veche. Îi dau şi eu un E fiului său, prof.univ. la SNSPA, cuprins de patimi „progresiste”.

Dispar pădurile, nu mai avem hârtie şi atunci nici cărţi pe hârtie n-or să mai fie. Ei şi! Roboţii nu le citesc pe hârtie, ci online. Iar inteligenţa artificială (AI) ne va oferi cărţi de consum câte vrem. Pe un stick încape o bibliotecă. Atunci să le închidem pe toate. O victimă a revoluţiei, în 29 decembrie ‹89, a fost o bibliotecă: BCU, Biblioteca Centrală Universitară. S-a tras în ea cu tunurile tancurilor. Depozitele de cărţi au ars.

Dispar specii de animale, de ce n-ar dispărea şi *homo sapiens*? Va fuziona cu robotul, va avea sisteme integrate, crede antipaticul Harrari. Mă vreau om întreg, nu din bucăţi de om şi bucăţi de robot: om bionic. Nu vreau picioare robotice, cu muşchi artificiali. Şi Harari e la fel de antipatic ca Francis Fukuyama, anunţând sfârşitul istoriei, deci al omenirii. Semn rău: poluarea adevărului istoric e maximă.

Îngrozit de ascensiunea inteligenţei artificiale, N. Silade se întreabă, în editorialul revistei „Actualitatea literară”, de martie-aprilie, 2024, cum va conduce ea lumea: „Spre bine sau spre rău? Este ea, inteligenţa artificială, cât de cât morală? Şi dacă devine dictatorială, sau şi mai rău, un exterminator al umanităţii, ce vom face dacă vom ajunge (Doamne fereşte!) în această situaţie? Cine o va opri? Cine o va anihila, dacă o va lua razna? S-a întrebat cineva (dintre cei care o promovează, bineînţeles) cum se va rezolva această problemă?” Iar răspunsul este: prin înţelepciune. În cazul Turnului Babel a intervenit Dumnezeu. Acum, când Turnul Babel e ridicat iarăşi, a venit rândul omului supramental, dotat cu „superinteligenţă supranaturală”, s-o facă. Iar noi ar trebui să nu fim nepăsători şi să ne mâncăm liniştiţi carnea artificială, laptele artificial, îngheţata artificială din mure artificiale. Poftele alimentare sunt şi ele artificiale. KFK dă dependenţă ca un drog. S-a produs şi sânge artificial. Indiferenţa la toate astea a ajuns clinică. Ce mai vrem, să se mute inima din stânga pe dreapta, ca să avem şi viaţă artificială?

Da, ştiu: schimbarea nu poate fi împiedicată, dar viteza ei, da. Iar factorii de accelerare a schimbării pot fi încetiniţi. Unul dintre ei este televizorul, cu *enterteiment*-ul care imbecilizează de-a dreptul. S-a dovedit că tehnicii avansate îi corespunde o sănătate precară; cu cât tehnica e mai avansată, cu atât inteligenţa scade. Ne-o spune şi Pr. Ioan Teşu, într-o carte-ghid, *Educaţia de la tradiţional la digital*, abordând problemele adicţiei: simptome, riscuri, prevenţie, responsabilizare. Prea multe smarturi, prea multe softuri, prea multe aplicaţii, prea multe canale social-media copleşesc, dau gol sufletesc. Digitalizarea duce la metavers. Nu univers, ci multivers. Or, lumea ca multiplu al dumnezeirii este un raţionament generator de anticreştinism. Luciferic, aşa cum spune ieromonahul Ghelasie Gheorghe, de la mănăstirea Frăsinei, autorul scrierilor de mistică isihastă. „Tu eşti un om care iubeşte libertatea? ” Dacă da, ştii că „libertatea are chipul lui Hristos”.

Conceptul de postumanism mă îngrijorează. Post ce? Post adevăr, post moralia? Post onestitate, post loialitate? Omul nu mai e măsura tuturor lucrurilor?

Dar n-am intrat deja în post umanism? În *1984*, Orwell arăta că Big Brother ascundea adevărul, că oamenii nu mai erau informaţi corect. Ca acum, când ştirile dezorientează şi îmbolnăvesc psihic. Deja suntem controlaţi prin inteligenţa artificială. Şi ce n-ar fi dat Ceauşescu s-o poată face! Iar corectitudinea politică e poliţie politică, alt fel de cenzură, o cenzură avansată: Robotizaţi-vă! Gândiţi corect politic la unison!

T.S. Eliot e autorul sintagmei „oameni împăiaţi”. La Huxley, în lumea nouă, oamenii încep să-şi iubească opresorii. Sindromul Stockholm. O să fim mai agresivi şi mai ignoranţi, mai ostili şi mai arţăgoşi? Mi-aş dori să rămânem umani. Şi mă bucur că vârsta pe care o am mă apără de *homo deus* (Harrari). Mă vreau în lumea mea cvadri-dimensională, în trei parametri, doi spaţiali, unul temporal. Lumea lui n4 mă nemulţumeşte. Iar pentru mine, a patra dimensiune e poezia, de la debutul din 1973 (*A patra dimensiune,* Ed. Junimea) până azi, 15 septembrie.

Blaga, la ceas de disperare, găsise soluţia: poeţii! „Nu vă miraţi,/ Poeţii, toţi poeţii sunt un singur,/ neîmpărţit, neîntrerupt popor.” Şi Nichita Stănescu: „Dar, din graţie şi din grijă, poetul, /din graţie şi din grijă,/ moare întotdeauna, întotdeauna/ înainte de a se descuraja.” Chiar dacă unii numesc curajul inconştienţă.

Poeţii au, cu siguranţă, ochii mai deschişi decât ai noştri. Visează cu ochii deschişi. Tot Blaga imagina „spitalul cuvintelor”, unde Poetul e „un donator de sânge”. Şi Virgil Diaconu ştie să fie candid, cu putere de iluzionare. Îngerul lui secret îl anunţă că „fluturii vor fi programaţi pe calculator, /pentru ca ei să zboare organizat, în pluton.// Şi pentru ca niciun curcubeu să nu mai dea buzna pe cer,/neprogramat şi fără acte în regulă”. Din spital, „cu acele în vene şi cu tubul de glucoză primit pe furiş”, Virgil Diaconu ne linişteşte: „voi lucra mai departe. Şi poate că într-o clipă de neatenţie/fluturii mei vor umple iarăşi cerul! Da, eu voi transmite/pe toate canalele vederi din sângele meu albastru... /într-o clipă de neatenţie.”

Vine Cyborgul, omul-maşină care se autoreglează, ca-n narativa lui Isaac Asimov, *Omul de două sute de ani* (*Bicentennial Man*)? Ne bate la uşă? Darul de Cassandră îmi displace. Nu-mi rămâne decât speranţa ca acest viitor să fie irealizabil.

Magda URSACHE

„Mândrul vis”. Spectacol şi melancolie în poezia lui Şt. O. Iosif

Interpretarea şi comentariul critic în legătură cu evoluţiile liricii lui Şt. O. Iosif au stat multă vreme sub obsedanta etichetă a încadrării operei bardului ardelean în seria produsului cultural de factură tradiţionalistă. Au fost evidenţiate, astfel, nota patriotică, subiectele sociale şi atmosfera rustică, „descrierile după natură”, antiteza oraş-sat, interesul pentru literatura poporală (P. V. Haneş, la o ediţie definitivă), sentimentul patriotic (P. Eliade), s-a scris despre poetul „pulsaţiei domoale” (I. Trivale) şi al melancoliilor rustice (H. Sanielevici), despre poezia atmosferei fals-banale (G. Ibrăileanu), s-au discutat sentimentalul (M. Dragomirescu, dar şi I. Chendi), elegiacul tradiţionalist (Ş. Cioculescu), sonorităţile muzicale de virtuoz (Perpessicius), nostalgia şi idilicul patriarhal (G. Călinescu), s-a mai vorbit despre poezia naturii autentice (T. Vianu), „crispările” simboliste (D. Micu), întoarcerea la trecut (I. Roman), poetul a fost catalogat drept caligraf al imaginii (C. Ciopraga) promovând lirismul diafan (I. Rotaru) ori pitorescul local (Mircea Popa). Dar orice încercare de „actualizare” a viziunii valorizatoare asupra acestei creaţii, dincolo de nota civismului intelectual transplantat de scriitorii ardeleni (Şt. O. Iosif, desigur, dar şi O. Goga şi L. Rebreanu) în mediile culturale din Vechiul Regat, abordează inerent şi un alt *peisaj* dintr-o posibilă „geografie sentimentală”: copilăria, lumea copilăriei.

Configurările acestei teme, între simple reflexii şi metamorfozarea imaginarului dintr-o nevoie asumată de a eticiza, în formă lirică, tiparele acestei vârste, reprezintă şi traversările *de facto* ale eului, de la proiecţia romantică a ideii-fantezie (*Lumea lor*, *Furtuna*, *Visul*, *Cântec de leagăn*) la temele familiei (*Bunica, O mamă, Revedere),* de la nostalgia naturii plenare (*Cântec de primăvară, Pasteluri, Ciobănaşul, Vară)* la confesivul tragic (*Artişti, În treacăt, Paparudele).* Desigur, poetul caută autenticitatea, gesturile sale vor să fie un proiect continuu, minat când şi când de temele angoasei umane şi ale ternului citadin, de dubletele optimism-tristeţe, melancolie-resemnare, sentiment al sărbătorescului-dezabuzare. Asistăm, aşadar, la o panoramă simultaneistă: topografii sentimentale intersectând real-parodicul, omologii experimentate în structurile intimităţii întâlnind inacndescenţele revivificării ethosului, dezinvestiri ale confesionalului în ceremonii simbolice la intersecţia unui original răsfăţ imagistic cu însăşi solemnizările ritualice ale aceleiaşi vârste. Astfel, *Lumea lor* (din volumul *Versuri*, 1897) e un document al sensibilităţii. Sentimental lucid, „povestitorul” acestor secvenţe lirice se lasă sedus de psihologia celor mici şi pare a experimenta regizoral, ca pe o sărbătoare universală, optimismul extatic şi inocenţa. Totul este încadrat în rama unui tablou al apoteozei ludice: *„Doarme dus Sfânt-Niculae / În vestminte argintii, / Dar ce colb e în odaie / Şi ce zarvă de copii! // Au rămas stăpâni în casă, / Toată lumea e a lor! / Unu-i cocoţat pe masă, / Altul joacă-ntr-un picior. // Uite popa, cum îngână / Liturghia...Doi se bat. / Un ştrengar c-o vargă-n mână / Strigă parcă-i împărat!”*.

Poetul însufleţeşte o lume care trăieşte într-un parnas feeric, ultragiat din când în când de vetusteţea seniorală a lumii celorlalţi. Voluptatea ludicului tutelar e întreruptă de imanent dar parabola spectacolului universal rămâne doar un principiu antimimetic; bucuriile copilăriei şi puterea de fascinaţie a acesteia, faţă în faţă ori mai degrabă subminând, ca într-un exorcism nevinovat (*„Nu le pasă de nimic”*) lumea celor mari. E aici, în partea a doua a poeziei, un soi de intensitate cathartică, o refulare identitară, o încercare a copilului de a refuza stereotipul, de a eterniza şansa armoniei în tranzienţele timpului vorace: *„O sprinţară de fetică / Se hlizeşte la oglindă... / Nu le pasă de nimică... / Dar ce tropot e în tindă? // Ca de ipsos stăm de frică... / Oare cine-o fi intrat? - / Ochii nimeni nu-şi ridică, / Nici chiar marele-mpărat! // Vântul fuse?... Cine este ? / Ori vreunul din părinţi ?/ Ce tăcere făr'de veste ! / Smirna-s... diavolii de sfinţi ! // În privaz, Sfânt-Niculae / Doarme, parcă nici nu ştie ! / Numai colbul din odaie / Joacă-n raza aurie...”*

Copilăria ca stare de graţie este, luată în calculul sociologiei ca ştiinţă, un model social-idilic. Supleţea versului iosifian stă în discursivitatea extazului artistic. Doar contaminat de vraja metaforei, poetul transformă elogiul copilăriei într-o temă repetitivă, perpetuă iniţiere în realismul stenic al „poveştii”. El contemplă adesea, horaţian, vibraţiile utopiei în descendenţa unui ritual vechi, personalizează mitul convocându-l în re-amintire. Gestul e unul sintonic. În *Cântec de leagăn* (volumul *Patriarhale*, 1900), perspectivarea acestor atitudini e hieratică, povestea de demult e ostracizată, viziunea – ceremonios-sfâşietoare: *„O grădină îngeri meşteri / Zugrăvit-au la fereastră / Şi e frig în casa noastră, / Ca subt bolta unei peşteri - / Dormi, copile, dormi ! // Vântul în ogeag suspină, / Mişcă-ntr-una cleampa uşii; / Amorţit-au greieruşii / Subt căuşul de făină - / Dormi, copile, dormi ! // Ce ridici mânuţa mică ?.../ Fulgii albi de nea se scutur: / Peste cap îţi zboar'-un fluture, / Ciripeşte-o rândunică.../Dormi, copile, dormi !”* Chiar şi erodarea sentimentelor devine gest al unei solemnităţi mimate în *Rozele* unde, în cea dintâi secvenţă, imaginarul e resuscitat: *„De ziua numelui, în dar, / Primise roze Anişoara.../ Le-a strâns frumos într-un pahar - / Dar rozele muriră seara...// Le cercetează tremurând / Nedumerită, mititica, / De ce s-au stins aşa curând? - / Nu le făcuse doar nimic.../ Şi gândul ei nevinovat /Se-ntunecă de-atâta jale, / Când vede cum s-a spulberat / Podoaba mândrelor petale...” Tristeţea polarizează jocurile memoriei în tragic iremediabil: „Acum, cu drag, le-adună iar - / O, de-ar putea, le-ar da fiinţă ! / Dar izbucneşte-n plâns amar / Văzând că e cu neputinţă...// Sărman copil neştiutor / Ce plângi sărmana ta comoară, / Asemeni rozelor ce mor, / Tot ce ni-e drag e dat să moară...”*

„Vesela natură” eliberează de senzorialitate. În natura eliberatoare poetul pare a re-scrie istoria cu o fervoare ascetică. Iar tema copilăriei autonomizează în poezia lui Şt. O. Iosif sentimentele. Gesticulaţia doar, e romantică, oralitatea acestor producţii o asigură osmoza modernă a nostalgiei şi vis-melancoliei. În *Furtuna* (volumul *Versuri*) avem o percepţie primitiv-magică a naturii, eul liric explorând universul copilăriei ca leitmotiv al armoniei-disarmoniei lumii, de la o reverie calmă la una violentată exploziv. Este un traseu lumină-umbră-lumină, o altfel de „poveste” a re-întrupării fiinţei din represiunile naturalului: *„Stau ca pe spini, stau ca pe foc. / Că-i timpul numai bun de joc. / Să-şi puie mama pofta-n cui ! / Grivei, tovarăşul meu drag, / Nerăbdător aşteaptă-n prag / Ca s-o pornim hai-hui !” (...) // Un trăsnet cade-ngrozitor, / Răzbubuind din nor în nor: / Cad în genunchi, stins, tremurând / Zice „Tatăl nostru” şi Grivei / Se uită ţintă-n ochii*

mei: / Şi el se roagă-n gând ! // Şi iată ! cât timp ne-am rugat / Un colţ de cer s-a-nseninat / Şi codrul s-a pătruns de soare... / Voios ieşim în câmp deschis / Şi-mi pare că a fost un vis / Furtuna trecătoare !"

Natura imprimă liricii lui Şt. O. Iosif statutul şi calitatea unui tip special de poezie. Dar numai prin ochii copilului, feeria naturii se dezvăluie major, natura este provocare a ludicului. Un văl hermetic anulează, în *Vară*, limitele temporalului, ne aflăm în miezul unei „cărţi secrete", jocul copiilor bruiază timpul real: *„Asfinţeşte, prin tufişuri, aurite-n foc de soare, / Tremură nenumărate mici fereşti strălucitoare.../ Sub arţar, plecat, moşneagul şade cu luleaua-n gură, / Pare că-i cioplită-n piatră luminoasa lui figură ! / În văzduh joacă ţinţarii; pe furiş, prin frunza rară, / Ca un sgomot de şopârle, drăcuşorii se strecoară, / Ici şi acolo se arată printre frunzele mişcate, / Şi, pitiţi, şoptesc în umbră, se ghiontesc, râd pe-nfundate, //Dând semnal întregei cete / Cel din urmă-n fund dispare. / - caută-i de-acu, băiete! / Mută stă grădina mare...*" Spiritul naturii recheamă în vârsta patriarhală eul obsesiilor celeilalte lumi, decorporalizează imaginarul. Nucul supravieţuitor (din *Nucul*, volumul *Patriarhale*) este reperul, salvatorul „mândrului vis", coagulant al ludicului recesiv, simbolul seducţiilor nostalgiei. El intermediază o problemă fiinţială, revenirea la timpul unu, la postulatele autenticităţii: *„Acelaşi loc iubit umbreşti / Şi-un colţde cer întreg cuprinzi - / Nuc falnic, strajă din poveşti, / D'asupra casei părinteşti / Aceleaşi crăngi întinzi...// De veacuri fruntea nu ţi-o temi, / Ţii piept când vin furtuni năval' - /, O, de-ai putea să mai rechemi / La poala ta şi-acele vremi / De trai patriarhal !." Natura conciliază două puteri: omul visând (eul reflexiv-melancolic) şi visul (materie fluidizând lirismul). Limbajul poeziei este simplu, am zice rectiliniu, în vis are loc paradoxul metamorfozei, trezirea imaginaţiei: „Bine-ai venit Aprilie, / Lună răsfăţată ! / Sburd şi cânt, sglobiu copil, / Ziulica toată !...// Somnul vine mângâios, / Soarele mă-mbată - / Parc'aud un basm frumos / Cu: „A fost odată...*" (*Visul*).

Şt. O. Iosif *citeşte* lumea copilăriei ca pe o idilă discret elegiacă, din ipostaza celui ce şi-a asumat singurătatea reflexivă ca pe un dat al timpului vorace. E o lacrimă duios-dureroasă în fiecare poezie, o monografiere la nesfârşit a tristeţii. În *Vecinătate* (volumul *Versuri*), mica „dramă" familială e regizată moral iar, în final, tristeţea este anesteziată optimist: *„Zidu-i negru, casa-i joasă / parcă e o închisoare: / Plâng copiii-nchişi în casă / Tot mai jalnic, tot mai tare...// Blând Iisus la Sine-i cheamă / Şi tu-i baţi şi-i cerţi mereu ! / Nu-ţi bate copiii, mamă, / Că te bate Dumnezeu ! // Ea trânteşte furioasă / Uşa... Stă în prag pierdută - / Greu oftând se-ntoarce-n casă, / Şi acum îi sărută !*". Dramatismul resorbit într-un tablou rustic, deşi am zice mai degrabă bucolic-tragic, îl regăsim în *Paparudele*. Dincolo de ingredientul magic al unei tradiţii poporale, ficţiunea artistică se deschide spre faţa gravă a realului: *„Prin sat aleargă paparude, / Ţăranca apă le asvârle: / Sunt goale ca nişte şopârle / Şi-şi cutură pletele ude...// Dar a primit numai osândă / Ţiganca mică şi plăpândă, / Ce se-nvârtea în danţ vioaie, / Căutând descântece de ploaie. // Pe groapa ei, în cimitir / A înflorit un trandafir. // Prin sat aleargă paparude / Şi-şi scutură pletele ude...*"

Spectacolul pelerinilor din *Artişti* e, de asemenea, captivant-misterios dar masca lirică are aceeaşi configuraţie duios-tragică. Poetul e doar „interpretul" neutru al tabloului: „Sunt doi copii, e mama lor; / Ea, cu flaşneta-n spate. / E-o zi de toamnă, pic de nor - / Dar cât de triste-s toate !...". Iar în *Poveste* (volumul *Patriarhale*) asistăm la o animizare a cuvântului-simbol. Recursul la mit e un antidot, soarta copilului orfan, rob vrăjitoarei, din lacrimile căruia se ivesc mărgăritare,e comparabilă cu viaţa poetului artist. Cum se vede, aici e simbolist doar ceremonialul: *„Se spune-n basme c-a trăit / De mult, / de mult pe lume-odată / Un biet copil orfan, robit / De-o vrăjitoare blestemată. // În lanţuri ea-l ţinea oricând / Şi el plângea de disperare - / Dar lacrimile-i picurând, / Se prefăceau mărgăritare...// Aşa, copii obijduiţi, / Pe lumea noastră sunt poeţii, / Încătuşaţi şi chinuiţi / De vraja blestemat-a vieţii (...)" Oficiator de imaginar, poetul – asemenea lui Octavian Goga, mai târziu – se proiectează pe sine într-o autobiografie spirituală copleşit de anxietăţile vieţii: „Da, mult mai bine ar fi fost / Să fi rămas în sat cu noi, / De-ai fi avut şi tu vreun rost, / De-am fi avut pământ şi boi. // Că suntem nevoiaşi de tot, / Şi ai fraţi mici, şi suntem mulţi, / Muncesc din greu, fac tot ce pot, / Şi tot flămânzi, şi tot desculţi! (...)*" (*Adio*, volumul *Versuri*).

Desigur, însă: opţiunea poetului pentru această temă a creaţiei sale este reveria, imagistica în „dalog" cu sensul totalizant, amintirea-portret, amintirea-discurs destrămat în nostalgie. Or, la acest capitol, Şt. O. Iosif pare a fi un profesionist al genului, dacă nu chiar deschizătorul de drum în lirica noastră. Bunica e cartea copilăriei, portret sufletesc asemuit frumuseţii miraculos-discrete a Sfintei Duminici: *„Cu părul nins, cu ochii mici / Şi calzi de duioşie, / Aeve parc-o văd aici / Icoana firavei bunici / Din frageda-mi pruncie (...) // De câte ori priveam la ea, / Cu dor mi-aduc aminte / Sfiala ce mă cuprindea, / Asemuind-o-n mintea mea / Duminică Prea-Sfinte...*" (*Bunica*, volumul *Patriarhale*). În vreme ce o *romanţă* a solemnizării iconice sau, altfel, o „gravură" duminicală prin explorarea intensivă a vis-confesiunii este *De ziua mea*. Portretul bunicului, un portret „indirect", e realizat cu un patetism repliat chiar în frenezia confesiunii. Sunt aici urmele idealismului rural, morala ţărănească subordonând toate evenimentele vieţii ca sărbătoare, inclusiv obsesiva grijă a bunicilor pentru toţi: *„Aş vrea să fiu un biet bunic, / Adus din spate şi pitic, / Să-mi mângâi barba albă; / Să stau la foc, de somn să pic, /Visând la vremea dalbă...// În jurul meu să am nepoţi / Şi pe genunchi să-i joc pe toţi / Şi să le-nşir alene / Poveşti cu Smei şi Barbă-Coţi / Şi mândre Cosânzene (...).*"

Simţul formulărilor concise şi profunde, cu echivalent în sentimentul de echilibru al naturii, care l-a transformat pe Şt. O. Iosif într-un idealist incorigibil, a prins cheag în poeziile care fac trecerea de la faza sonor-senzorialului la etapa vizionarist-picturală. Ciobănaşul, de pildă, (volumul *Credinţe*, ciclul *Icoane din Carpaţi*) comasează laolaltă ritul şi cutuma, lumea arhaică şi ceremonia tradiţiei. Eul liric are un comentariu cromatic în vreme ce poezia e destinată a fi un elogiu sacral adus personajului din spaţiul rustican, „copilul muntelui" pentru care muzica şi dansul, aidoma ritmilor timpului şi istoriei, înseamnă existenţă pur şi simplu: *„La curte vine-un ciobănaş / Când îi abate lui să joace / Şi mult e hoţ şi e posnaş - / Că e copil din munţi şi pace ! // (...) El dă porunci la lăutari, / A lui e cea mai mândră fată - / La el se uită mici şi mari - / Şi-apoi acela-i joc odată ! (...)*" În alte două variante, „cântecul de leagăn" dobândeşte forme esenţializate, este vestire dinspre orizontul cutumiar străvechi şi prevestire a armoniilor vieţii într-o lume promisă. *Cântec de leagăn* (volumul *Cântece*) este un „*de laudibus*" adus semnului bucuriei eterne, naturii în regenerare fără istov. Somnul copilului, copilăria, sunt alintate, vegheate de fiinţele mici, în acest cortegiu al microcosmosului intim se pregăteşte visul, exerciţiul de admiraţie al celui care, matur ajungând, va transmite următorilor aceleaşi revelaţii, ca pe un secret planetar: *„Hai, odor, hai păsărică, / Dormi, o, dormi fără de frică, / Să te-alinte / Moş cuminte / Şi să-ţi cânte-ncetinel: / „Mugur, mugur, mugurel..." // (...) Ce tresari ?...Nu-i nime, nime... / Linişteşi-ntunecme, / Doar zefirul / Musafirul / Cel şăgalnic şi pribeag / A trecut pe lângă prag.../ Şi-a trimis o gâză mică / Să-ţi aduc-o scrisorică / Şi să-ţi spună 7 noapte bună, - / Că şi el, sătul de drum, / Merge să se culce-acum..."*

Şt. O. Iosif ştie să ocolească retorismul fad al romanticilor eminescianizanţi şi să transforme în spectacol liric simţămintele sale de iubire de ţară şi de tradiţii. În *Cântec sfânt*, doina, trebuie să însemne pentru copil, încă din leagăn, crezul său şi al unui neam întreg în propria eternitate. Relaţia cânt-destin nu e nouă. Alecsandri, Eminescu, Macedonski au nutrit conjuncţia acestei regăsiri a paradisului pentru spiritul naţional în căutarea propriei identităţi prin cultură. Dar la Şt. O. Iosif principiul a-neantizării e profund, e adâncit în sacral, este unul din criteriile succesorale în povestea neamului, o poveste fără sfârşit: *„Cântecul ce-adesea ţi-l cânt, / Când te-adorm în fapt de seară, / Puiule, e-un cântec sfânt, / Vechi şi simplu de la ţară. // (...) Mâine, când voi fi pământ, / Nu-l uita nici tu, - şi zile, / Zi-le doina, cântec sfânt, / La copiii tăi, copile !”*

Încadrabil seriei sentimentalilor disimulaţi, Şt. O. Iosif a făcut din „cântec” o temă recurentă în care dilatarea optimismului, între graţiosul sentimentului şi tentaţia purităţii, dobândeşte un rol iniţiatic. Încă un exemplu, la cele dinainte amintite: celebrul, deja, *Cântec de primăvară*, surprinde într-un cadru adânc-meditativ o atitudine contemplativă în natura-univers şi o intuire a relaţiei spaţial-vizual din perspectiva jocului-miracol. Ludismul acestui tablou translează starea de poezie, extazul liric, în stare de nemurire. Natura-Lume e dintotdeauna un topos al învingătorilor. Iar aceştia sunt copiii, doar ei: *„Înfloresc grădinile, / ceru-i ca oglinda; / prin livezi albinele / Şi-au pornit colinda...// Cântă ciocârliile / Imn de veselie / Fluturii cu miile / Joacă pe câmpie. // Joacă fete şi băieţi / Hora-n bătătură, - / Ah, de ce n-am zece vieţi / Să te cânt, Natură !”*.

Poet al copilăriei, Şt. O. Iosif rămâne un liric luminos şi profund, un inconfundabil artist al cuvântului, un creator fundamental în literatura noastră, autor faţă de opera căruia receptarea critică mai are încă datorii mari.

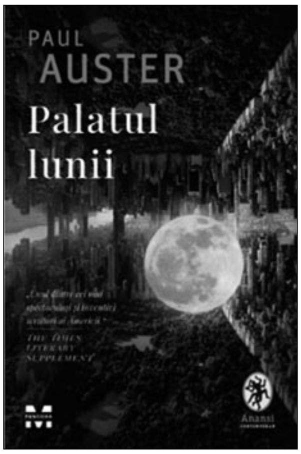
Ionel BOTA

Fiction review

O frântură de lumină în întuneric

Cel de-al cincilea roman al scriitorului american **Paul Auster**, cu titlul **Palatul lunii**, a apărut în 2020 la *Editura Pandora M* (*Colecţia Anansi Contemporan*), în traducerea Michaelei Niculescu. Este unul dintre romanele sale memorabile, o mărturie a personalităţii complexe a acestui autor dispărut de curând, care a ştiut să-şi valorifice într-un mod magistral aptitudinile artistice în literatură, fiind premiat de Academia Americană, dar şi în cinematografie, ca scenarist şi regizor, premiat la Festivalul de Film de la Berlin.

„Pentru mine scrisul este un gest de supravieţuire”, mărturisea Paul Auster într-un interviu în care povestea cum la vârsta de 16 ani a descoperit câteva adevăruri despre sine care au rămas neschimbate pe tot parcursul vieţii.

Palatul lunii este un roman autobiografic-ficţional, iluminat de o sinceritate uluitoare. Autorul revarsă într-o naraţiune intensă magia scrisului său într-un fel voluptuos şi romantic, dar în acelaşi timp identifică, cu instrumente postmoderne, rătăciri existenţiale şi introspecţii adânci, pe care le analizează cu fineţea unui seismograf. Destinele protagoniştilor sunt create la limita imaginaţiei, vieţile lor par golite de sens, schimbându-se în funcţie de împrejurări şi toane, oscilând de la o extremă la alta până la epuizare: „un mare nimic în care acum sunt silit să trăiesc”, mărturiseşte jelindu-şi viaţa amărâtă personajul central al cărţii, Marco Stanley Fogg. El este un orfan nevoit să-şi croiască un drum având posibilităţi materiale reduse, dar înzestrat cu capacităţi intelectuale remarcabile, pe care le valorifică absolvind Columbia University. Când ultimul membru al familiei sale, unchiul Victor, dispare, Marco alunecă spre un nihilism ridicat la rang de crez estetic, care aproape îl distruge ca fiinţă:

„Aveam să îmi transform viaţa într-o operă de artă, sacrificându-mă unor paradoxuri atât de rafinate, încât fiecare răsuflare avea să mă înveţe să-mi savurez propria condamnare. Semnele trimiteau către o eclipsă totală, și oricât aş fi bâjbâit după o altă interpretare, imaginea acelei bezne depline m-a ademenit încetul cu încetul, m-a sedus prin simplitatea ei.”

Citise mult, aproape 1500 de cărţi moştenite de la unchiul său, cărţi care i-au servit drept mobilier în casa goală în care a locuit o vreme, însă decide să nu facă nimic, petrecându-şi zilele într-o splendidă indolenţă, refuzând să acţioneze în cel mai mărunt sens. Este salvat la limită de tânăra chinezoaică Kitty Wu, şi pentru o perioadă de timp aceasta reuşeşte să-i redea încrederea în sine. Bătrânul invalid Thomas Effing este personajul excentric care se dovedeşte a fi pentru Marco acea frântură de lumină în întuneric, urmat mai târziu de la fel de excentricul profesor Solomon Barber.

Trei destine surprinzător înrudite, pe care viaţa le aduce împreună pe un traseu întortocheat, dezvăluindu-le identităţile.

Câmpul senzorial care înconjoară existenţa personajelor, imaginile memorabile, lumina, fantomele închipuite, în surprinzătorul lor sincronism, joacă un rol covârşitor pe tot parcursul romanului, oferind chei de lectură secundare, captivante şi seducătoare.

Liliana RUS

Bucuria regăsirii și a confirmării

Mi se întâmplă să citesc multe cărţi de poezie, cele mai multe dintre ele sunt fie promiţătoare, fie plăcute lecturii, cu poezie adevărată; fireşte că îmi place poezia reflexivităţii, îmi place poezia reprezentărilor ideatice îndrăzneţe, însă recunosc firii mele latenţe idilice, patriarhale, fiindcă iniţierea mea s-a făcut în aceste cadre pastelate ale fanteziei – între basm şi baladă, între elegie și protest. Ştiam că fratele meu scrie versuri (i-am citit câteva poezii cu sclipiri şi profunzimi de aleasă sensibilitate), însă zilele trecute mi-a trimis un volum apărut la o editură din Iaşi (Ed. Ştef, 2024), ***Amprentele timpului***, mirosind a tuş proaspăt de tipografie. Cu un original *cuvânt înainte*, aparţinând poetului, mi-a amintit multe lucruri uitate din îndepărtata copilărie, dar cu multă emoţie am redescoperit chipul blând al tatălui nostru, iubitor de cântec, de vin bun şi de femei frumoase. Am citit cu interes aparte cartea, dar nu m-am gândit iniţial să scriu despre ea decât după ce am regăsit în versuri ecourile unei lumi trecute pe care am cunoscut-o şi eu şi am redescoperit-o citind.

Deşi puţin marcat de aceste lucruri, cred că pot scrie totuşi principial despre poezia lui **Marian Chivu**, unul dintre acei poeţi care scriu trăind nedisimulat ceea ce scriu şi aduc ecouri ale unor lecturi care le-au marcat educaţia estetică, însă îşi construiesc atent originalitatea în trăiri şi în exprimarea lor sinceră. El scrie în consens cu marile teme lirice ale lumii – iubirea, (*meta*)fizica timpului şi misterul existenţial. Este un iubitor de natură, împătimit al lucrului migălos şi, paradoxal, un ins social, dar mai presus de toate este un şlefuitor de sensuri consecvent în figurativul clasic al metaforei şi al epitetului simplu, categorial inedit.

Nopţi de rememorare, himere, ecouri îndepărtate, imagini recurente, temeri genuine, anxietate şi multă *cenuşă* a timpului irecuperabil trecut (*irrevocabiliter tempus fugit*). Titluri inspirate (*Timpul incert*, *Noaptea viselor trucate*, *Ruina orelor târzii*, *Ultimul tren* şi, fireşte, un *Poem lui tata*): sonorităţi păunesciene, blagiene, stănesciene, minulesciene se asumă frumos acelui registru de vibraţii pe care îl cunosc sau mi-l reamintesc, dacă l-am uitat cumva; pe tata, însă, poetul mi-l aduce-aminte aievea: „Parcă venise mai devreme primăvara,/ Soarele curgea pe florile de prun,/ În tata iarna-şi înfipsese gheara,/ Părea mai mult o umbră de pe drum.// Cu paşii mici stătea mai mult la soare,/ Trebuia să tundem via şi mă privea tăcut,/ Simţeam cum neputinţa lui mă doare/ Şi, Doamne, câte lucruri am mai fi făcut"(p.79). Primăvara, la noi, era mai frumoasă ca oriunde, în satul de la marginea pădurii şi de pe colinele unui pârâu năbădăios: „De câte ori primăvara-mi oferă/ După ce astrul de zi a apus,/ O noapte cu stele senină,/ Mai merg și acum, pe ascuns/ La fântâna bunicii-n grădină.// E aceeaşi: eternă, profundă…/ Eu nu mai sunt ca atunci,/ Bunica demult nu mai este/ S-alerge printre cireşi să mă certe/ Când aruncam în apa curată cu pietre"(p.92). Însă prea multe nostalgii şi decreptitudini adânci care mocnesc la tot pasul, eșecurile vieţii, ea însăşi un eşec uneori, în solitudinea ei, reverberează obsesiv şi în vise: „S-a dus şi-al nopţii ultim tren,/ N-am reuşit să văd niciun vagon,/ Aud un zăngănit ca un refren/ Şi sunt atât de singur pe peron…"(p.77). Aceeaşi apăsare, nu a timpului trecut, ci a trecerii timpului în sine, devine generică şi genuină: „Se făcuse frig, şi soarele-asfinţise,/ Veneam în contrasens de dincolo de ploi,/ Noaptea mirosea a praf de stele stinse,/ Lipindu-se pe tălpile murdare de noroi"(p.42).

Autorul poemelor se confesează cu sinceritate în acel original *cuvânt înainte*: „Debutul literar se produce în anul 2009, odată cu primul volum de poezie intitulat *Dincolo de noi*, carte care mi-a dat multă încredere şi o emoţie greu de descris în cuvinte. Nu mă consider poet în plenitudinea cuvântului în sine, dar cochetarea cu poezia este un hobby căruia i-am jertfit multe nopţi, copleşindu-mă, uneori, până la lacrimi" (p.9). Şi, într-adevăr, noaptea este sfetnicul cu care sunt scrise multe poezii (*Noapte febrilă*; *Fantoma unei nopţi rurale*; *Noaptea viselor trucate*; *Noapte de iarnă*), fără vreo conexiune cu lirica macedonskiană.

Imagini de aleasă subtilitate răzbat adesea, sau sporadic, în reflectări de lumi imateriale, abstracte, rezumate în simbol – inspirate momente poetice care promit mai multă consistenţă: „Un gând năprasnic se simte virulent/ Îmi zdruncină trecutul din ţâţână,/ Un viscol se-nteţeşte pe moment/ Şi aud cum plâng doi îngeri în fântână", ca totul să se stingă în vinovăţiile hipersensibilităţii, ale culpabilizării fără vină: „Doamne! Poarta noastră, poarta de la drum/ Îmi zace la picioare, căzută, pusă lat,/ Degeaba o mângâi şi o jelesc acum,/ De moartea ei sunt cel mai vinovat"(p.66) – ori poarta este simbolul care desparte două lumi: cea interioară, a intimităţii, spaţiul domestic, de cea exterioară, agresivă, necunoscută, plină de mister; dus-întorsul fără *poarta de la drum* deschide drumul larg, transcende metafizic eul. Obsesia vremuirii, cum ar fi zis Noica, nu reuşeşte să pună hotar între ce este, ce a fost şi sufletul își asumă totul, decantează, dar nu poate anula sensul, cursul nemilos al vremii: „Până ce noaptea își schimbă decorul,/ Ceasul sugrumă timpul răbdării,/ Într-un ochi se închide trecutul/ Sub orizontul confuz al uitării" (p.48) – romanii spuneau pe bună dreptate: *Oblitus confortat animam* (uitarea uşurează sufletul).

Senectutea, vârsta conştiinţei intransigente, în poezia fratelui meu, judecă aspru, fie şi cu stângăcii, însă tânjeşte după tinereţea trecută, păstrează în *amprentele timpului* doar iubirea în toată puritatea ei şi bucuria raţiunii de a fi: „Mă adun din noapte, miroase a fum,/ Pe geam curge lumină fluidă din stele/ Nişte paşi se pierd în surdină pe drum,/ Un vis a-ngheţat între nopţi paralele…"(p.38). Citind cu luare-aminte, am regăsit nopţile copilăriei fără tenebre, mai siderale, e drept, toamnele mai raţionale şi ierni răzvrătite în obsedanta *cenuşa* a sentimentelor: „Prea mult pustiu cade în vis/ Şi nici n-aş putea să-ţi mai cer/ Întoarcerea în trecut paradis,/ Acolo unde şi umbrele pier"(p.89). Şi totuşi se mai speră la o scânteie caldă din *cenuşă*: „Vibrând într-o emoţie uşoară/ Aud apusul tânguind ca o vioară,/ Mai treci pe la mine-ntr-o seară/ Până ce uitarea, tribut să ne ceară." (p.90). Personal, aş fi scris tot aşa pentru oricine ar fi scris la fel.

Iulian CHIVU

MIRON RADU PARASCHIVESCU: „autor al unor poeme durabile, capabile să-i sugereze și prin neîmplinire, împlinirea.”

xxx

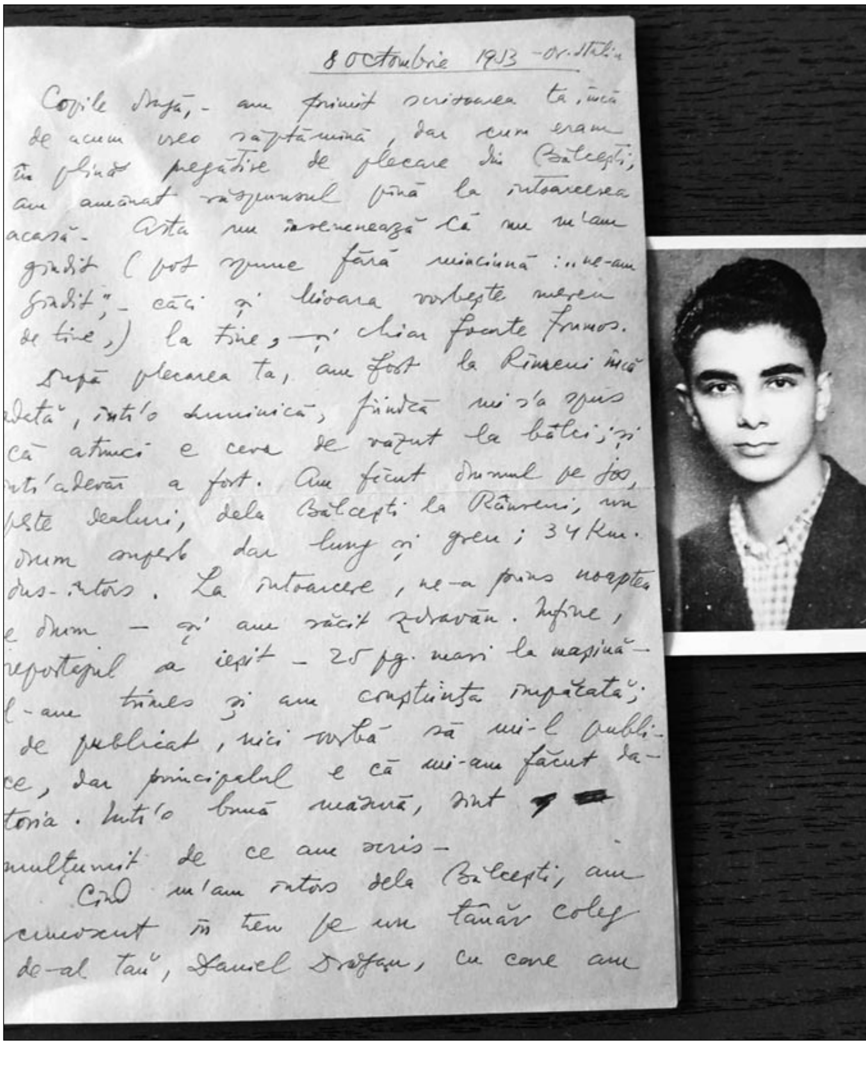
„8 octombrie 1953, Or. Stalin

Copile Dragă, am primit scrisoarea ta, încă de acum vreo săptămână, dar cum eram în plină pregătire de plecare din Bălcești am amânat răspunsul până la întoarcerea acasă. Asta nu însemnează că nu m'am gândit (pot spune fără minciună „ne”- am gîndit”, căci și Mioara vorbește mereu de tine) și chiar foarte frumos.

După plecarea ta am fost la Râureni, încă o dată, într-o duminică, fiindcă mi s'a spus că atunci e ceva de văzut la bâlci: și într-adevăr a fost. Am făcut drumul pe jos, peste dealuri, de la Bălcești la Râureni, un drum superb dar lung și greu, dus întors 34 km.

La întoarcere, ne'a prins noaptea pe drum - și am răcit zdravăn. În fine, reportajul a ieșit - 25 pg. mari la mașină, l'am trimis și am conștiința împăcată; de publicat, nici vorbă să mi-l publice, dar principalul e că mi'am făcut datoria. Într-o bună măsură, sunt mulțumit de ce am scris.

Când m'am întors de la Bălcești am cunoscut în tren pe un tânăr coleg de-al tău, Daniel Drăgan, cu care am vorbit de tine. Mi'a spus, spre bucuria noastră, că ești un

8 octombrie 1953 - Or. Stalin

Copile Dragă, - am primit scrisoarea ta, încă de acum vreo săptămână, dar cum eram în plină pregătire de plecare din Bălcești; am amânat răspunsul până la întoarcerea acasă. Asta nu înseamnează că nu m'am gândit (pot spune fără minciună: „ne-am gândit”, - căci și Mioara vorbește mereu de tine,) la tine, - și chiar foarte frumos.

După plecarea ta, am fost la Râureni încă odată, într'o duminică, fiindcă mi s'a spus că atunci e ceva de văzut la bâlci; și într'adevăr a fost. Am făcut drumul pe jos, peste dealuri, dela Bălcești la Râureni; un drum superb dar lung și greu; 34 km. dus-întors. La întoarcere, ne-a prins noaptea pe drum - și am răcit zdravăn. În fine, reportajul a ieșit - 25 pg. mari la mașină - l-am trimis și am conștiința împăcată; de publicat, nici vorbă să mi-l publice, dar principalul e că mi-am făcut datoria. Într'o bună măsură, sunt mulțumit de ce am scris -

Când m'am întors dela Bălcești, am cunoscut în tren pe un tânăr coleg de-al tău, Daniel Drăgan, cu care am

Miron Radu Paraschivescu (1911 - 1971) publicase și înainte de război (*Oameni și așezări din Țara Moților și a Basarabilor*, Craiova, 1938) și, mai cu seamă, *Cântice țigănești*, București, 1941.

În fotografie, imaginea tânărului Gheorghe Tomozei, destinatarul scrisorii alăturate. Miron Radu Paraschivescu avea o mare simpatie față de tânărul absolvent al liceului din Târgoviște, cel care câștigase Olimpiada de Limba Română și devenise „student” al Școlii de literatură „Mihai Eminescu” din București.

tip foarte bine şi talentat -, şi arăta o mare stimă faţă de tine că nu te'mbulzeşti la publicat. Bravo copile! Aşa să faci mereu! Să cauţi să fii exigent cu tine şi să nu cedezi în faţa redacţiilor numai de dragul de a'ţi vedea numele tipărit.

E o vanitate firească la 17 ani dar să nu uiţi că ai o viaţă întreagă dinainte - şi timp destul ca să nu te grăbeşti. Dealtfel, neamul nostru de ţărani are o adevărată mistică faţă de tipar, dar asta nu însemnează că trebuie să ne zorim să ne vedem tipăriţi, ci să ne silim ca atunci când numele ne apare sub un text să fie într-adevăr vrednic să reţină luarea-aminte.

Să nu mi'o iei în nume de rău că-ţi dau sfaturi; bătrâneţea mea îmi dă acest drept şi dragostea mea pentru tine, la fel. Aseară am recitit „Scrisorile către un tânăr poet" ale lui Rainer Maria Rilke. (S'o cauţi şi s'o citeşti, există tradusă în franceză.) Îţi reproduc de acolo ce-i spune el unui tânăr poet care se vaită că nu e publicat: *„dacă simţi că ai muri de n'ai scrie, atunci scrie! Altfel însă, nu te angaja în scris."*

Iar Tolstoi îi spunea lui Gorki, tânăr: *„dacă simţi în tine că ai ceva de scris, dar simţi că poţi trăi şi fără să scrii ceea ce-ţi vine să scrii, -nici să nu scrii atunci !"*

Gata cu sfaturile! Tu fă cum vrei. Eu însă, personal, socotesc aceste două citate dogme pentru un scriitor.

Acuma, altceva. Sînt destul de mâhnit că n-am încă aprobarea pentru casa de la Bucureşti, deşi încă din august am depus la Oficiul de locuinţe cererea şi toate actele pentru repartizare. Nici lucrările de transformare a acelei locuinţe n'au fost începute, aşa că mă tem că va trebui să rămân încă un an la Braşov.

Dacă tu ai avea timp liber, te-aş ruga să te ocupi tu de acele hârtii. Pentru cazul când poţi face, îţi dau următoarele date: numărul de înregistrare a hârtiilor îl are tov. Ion Niculescu, directorul Fondului Literar, „Oficiul de locuinţe" se află pe strada Caragea Vodă 2 - la doi paşi de Fond. Când ai răgaz - numai dimineaţa însă, - cere-i acel număr tovarăşului I.N. şi du-te pînă la oficiu, întreabă ce rezoluţie s'a pus pe hârtiile prezentate de mine şi scrie-mi şi mie. Asta, repet, numai dacă ai timp. Scrie-mi şi altfel. Spor la lucru şi toată dragostea lui

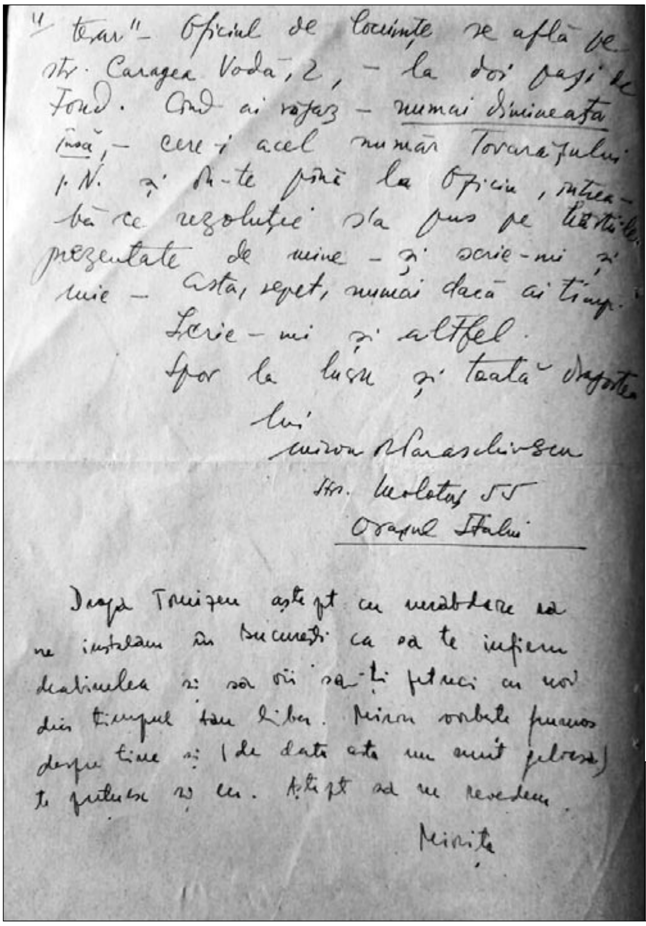
Miron Radu Paraschivescu,
strada Molotov, 55
Oraşul Stalin

xxx

Dragă Tomizeu aştept cu nerăbdare să ne instalăm la Bucureşti ca să te înfiem deabinelea şi să vii să petreci cu noi din timpul tău liber. Miron vorbeşte frumos despre tine şi (de data asta nu sunt geloasă) te preţuiesc şi eu. Aştept să ne revedem.

Mioriţa

Aceasta este scrisoarea trimisă de poetul MRP către foarte tânărul şi protejatul G. Tomozei. Miron Radu Paraschivescu (1911 - 1971) avea la data acestei scrisori 42 de ani. Gheorghe Tomozei, copilul minune pe care cuplul îl iubea („să te

"tear" - Oficiul de locuinţe se află pe str. Caragea Vodă, 2, - la doi paşi de Fond. Când ai răgaz - numai dimineaţa însă, - cere-i acel număr tovarăşului I.N. şi du-te până la Oficiu, întreabă ce rezoluţie s'a pus pe hârtiile prezentate de mine - şi scrie-mi şi mie - Asta, repet, numai dacă ai timp. Scrie-mi şi altfel. Spor la lucru şi toată dragostea lui

Miron Paraschivescu
str. Molotov 55
Oraşul Stalin

Dragă Tomizeu aştept cu nerăbdare să ne instalăm în Bucureşti ca să te înfiem deabinelea şi să vii să-ţi petreci cu noi din timpul tău liber. Miron vorbeşte frumos despre tine şi (de data asta nu sunt geloasă) te preţuiesc şi eu. Aştept să ne revedem.

Mioriţa

„Mai mult decât oricare alt poet al generaţiei sale, Miron Radu Paraschivescu a fost o natură a contrastelor, el şi-a subsumat eforturile unor idei apropiate de destinul celor în mijlocul cărora s-a ivit", scria Gheorghe Tomozei despre mentorul său.

A doua filă a scrisorii trimise de poetul Miron Radu Paraschivescu lui Gheorghe Tomozei, în finalul ei adaugă câteva rânduri şi soţia lui, Mioriţa, care îl iubea nespus pe foarte tânărul poet şi îl considera drept un „fiu adoptiv".

înfiem de-a binelea”!), avea 17, şi abia intrase la Şcoala de literatură. De remarcat marea căldură cu care îi scrie şi soţia acestuia, numindu-l jucăuş, **Tomizeu**.

Simpla lectură a acestei scrisori e de natură să dezvăluie substanţa legăturii dintre ei. Scrisoarea ne demonstrează însă faptul că nici pentru Miron Radu Paraschivescu nu mergeau toate ca unse în vremea aceea: depunea cererii, încerca să obţină ceva de la Oficiul de locuinţe. Încerca din greu să se mute de la Braşov la Bucureşti. Avem obiceiul să ne imaginăm că aceia care făcuseră servicii partidului în ilegalitate aveau totul la îndemână în acel nou regim. Se vede treaba că nu era chiar aşa.

Poet, publicist, eseist şi traducător, MRP avea un trecut de ilegalist care-i conferea o mare priză la lumea politică peceristă. Publicase şi înainte de război (*Oameni şi aşezări din Ţara Moţilor şi a Basarabilor*, Craiova, 1938) şi, mai cu seamă, *Cântice ţigăneşti*, Bucureşti, 1941, acestea din urmă îl consacraseră.

Sprijinul lui Miron Radu Paraschivescu pentru foarte tânărul începător poet Tomozei a fost mereu subliniat de acesta din urmă. Recunoştinţă.

Am păstrat pe cât posibil punctuaţia (de modă veche) a scrisorii spre a-i păstra cumva farmecul.

Ca mulţi alţi scriitori din perioada anilor 50, şi Miron Radu Paraschivescu a intrat în uitare deplină.

Să îi mai amintesc din lista uitaţilor (total sau măcar parţial) pe Nicolae Tăutu, Demostene Botez, Ştefan Popescu, Marcel Breslaşu sau chiar Maria Banuş, Ioana Postelnicu, Veronica Porumbacu ori pe Vintilă Ivănceanu care s-a salvat prin exil. Unii au rămas etichetaţi oarecum caricatural, cum e cazul lui A.E. Baconski (poeziile lui cu chiaburi au făcut ocolul presei şi deliciul publicaţiilor de pe net uitându-se cu totul marile lui poeme şi merite în cultura tălmăcirii de poezie, în schimb cele la fel de patriotarde ale Ninei Cassian au fost scuzate cu umor suculent şi citate cu mare haz, completându-i insolit biografia de viitoare „potrivnică”, „dizidentă”, „fugită”, cum se zicea. Chestiune de percepţie. Noroc sau nenoroc în posteritate. Dar ce mai contează.)

Alţii, deveniţi în ultima parte a dictaturii chiar potrivnici lui Nicolae Ceauşescu, precum Dan Deşliu, autorul celebrei „Lazăr de la Rusca”, care şi-a jucat astfel şi şansa istorică scriind *„Pavăza putredă”* şi devenind efectiv dizident până la sinuciderea lui cel puţin bizară de la Neptun (prin înec, cu toate că era un înotător de mare clasă) au lăsat loc tribunalelor improvizate în jurnale fără tiraj, dar cu susţinere politică, la dezbateri, sterile şi ele.

MRP a avut însă un rol esenţial în evoluţia carierei literar-sociale a poetului Tomozei şi în susţinerea multor altor tineri autori din epocă.

„Cu grafica-i ştiută, autorul ***Cînticelor*** *şi al* ***Laudelor*** *a înscris cu trei luni înainte de a se sfârşi, pe foaia prefaţatoare a manuscrisului acest cuvânt,* ***„Ultimele”****, şi parcă pentru a face imposibilă reinterpretarea gestului său, a notat marginal* ***„Titlul volumului”.***

În 1971 Tomozei face un fel de rezumat al evaluării operei poetice a unuia din mentorii săi. Îi laudă vocaţia de tribun, gustul pentru exprimarea decisă, tăioasă, pentru sugestia metaforică, „de rară virtuozitate”. Îi accentuează *„obsesia clasicităţii”*. Îi laudă „o natură a contrastelor.” Un text lung, aplicat şi foarte elogios. O *laudatio* asumată.

Dar, e evident, acesta este un text al simpatiei, amicalităţii poetului, dacă nu chiar al recunoştinţei pentru ajutorul nepreţuit acordat în anii de început, cei chiar de după absolvirea şcolii şi însurătoarea (atât de precoce, dar şi temporară) cu colega de şcoală, Elena Dragoş (rămasă şi ea în uitare totală, autoare, din păcate, pe bandă, de poezioare, versificări pentru pionieri).

Pe tot parcursul vieţii sale, Tomozei avea să evoce cu destulă recunoştinţă sprijinul lui MRP în anii de început. Relaţia lor de familie, ca de la părinte la fiu, este evidentă, păstrarea fotografiilor copiilor lui MRP în arhiva personală e încă o dovadă.

Un text târziu, cu puţin înainte de moartea lui Gh. Tomozei, publicat în presă, marchează un fel de despărţire de ce fusese „maestrul” pentru tinerelul începător. Nu-i acord prea mult credit pentru că în cei câţiva ani de după revoluţie, poetul Gh.Tomozei încă nu se dezmeticise bine şi parcă, parcă, ar fi vrut cu jumătate de inimă să intre şi în

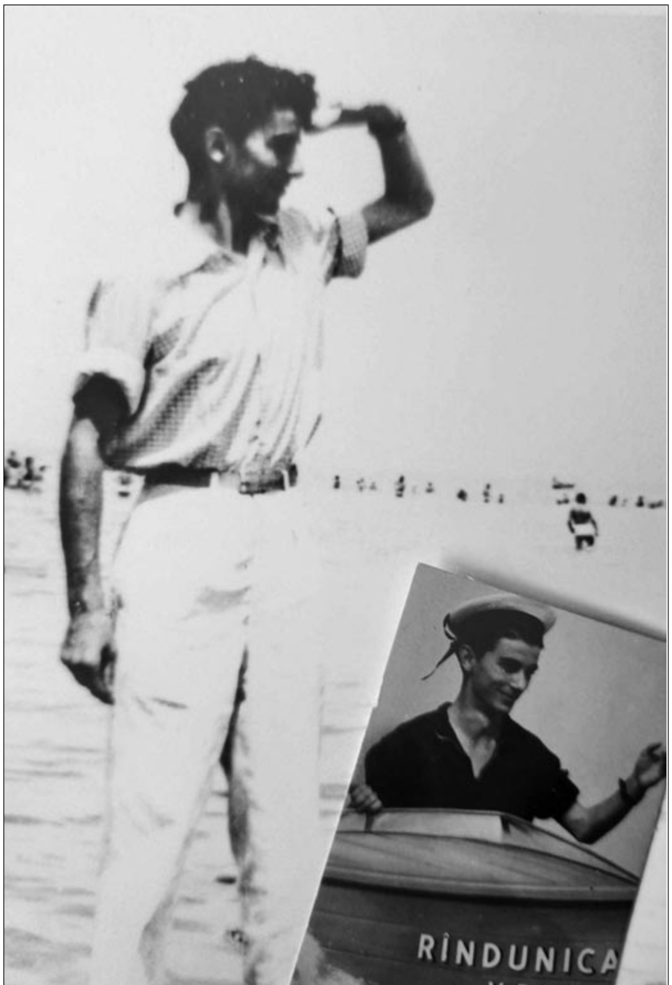

Copiii familiei Miron Radu Paraschivescu, la Văleni, fotografie din albumul lui Tomozei purtând explicaţia poetului scrisă de mână, sub poză. (inedită)

grațiile celor care aveau pâinea și cuțitul în literatură și cultură, un curent care nega cu superioritate „tot” ce se petrecuse înainte de ei (aruncând, precum zice vorba românească, apa din copaie cu tot cu copilul scăldat). Poetul foarte fragilizat de sănătatea șubredă, statutul social lezat, sărăcia propriu-zisă datorată contextului social, găsise de cuviință să le facă pe plac celor la moda zilei și la butoanele manetelor politice, și să strâmbe din nas la una și alta de prin biografia mentorului său.

Iau de bună aprecierea lui pașnică și echilibrată din cărțile anterioare. Iată. „Mai mult decât oricare alt poet al generației sale, Miron Radu Paraschivescu a fost o natură a contrastelor, el și-a subsumat eforturile unor idei apropiate de destinul celor în mijlocul cărora s-a ivit și cu dureroasă, adesea, obstinație, și-a interzis exercitarea unor procedee pentru care era dăruit.

Avea harul nativ al trubadurului, al cântecului de lume adus în artă de Anton Pann ce l-a captivat o vreme și pe Eminescu; metodic colecționar de texte insolite, putea incanta peisaje vaporoase și muzici secrete cu știința caligrafului-artist, putea roti evantaie multicolore de imagini; dar neîncetat el a avut de luptat cu propriile-i înzestrări, schimbînd moliciunile de catifea ale versului cu strigătele, incitând, solicitând ardenta participare a lectorului.

Tânărul Gheorghe Tomozei absolvent de liceu târgoviștean, proaspăt admis la Școala de literatură (vara lui 1952, cu aproximație). Ultima vacanță la mare. (Inedită).

Chiar când a avut fericita idee de a se exprima prin ***„cântice țigănești”,*** el a ales bocetul marginii de oraș, pentru a acuza umbra ridicându-se amenințătoare peste „mahalale lumii”, a fascismului, umbră care-l ucisese pe Lorca, „privighetoarea Spaniei” (MRP – „Ultimele poeme”, text de Gh. Tomozei, reluat în 1971 în cartea sa ***„Manuscrisele de la Marea Neagră***”, Ed. Cartea Românească, lector Florin Mugur).

Să nu uităm că aceste texte și toată această poveste se petrecea la puțini ani după război, la finele anilor șaizeci, MRP avusese momentul lui de glorie în anii 50, un deceniu numit de cineva „obsedant” și așa o fi, căci pe bună dreptate el ne urmărește, un deceniu al pușcăriilor, al proceselor de intenție, al imposibilității atâtor oameni de a se exprima și manifesta, un deceniu al prigoanei elitelor. Miron Radu Paraschivescu își publicase poemele-cântice-țigănești înainte de război, atmosfera nu mai era, desigur, aceeași. Tomozei interpreta și el și decortica totul într-o anume cheie și bineînțeles sub ochiul atent al cenzurii. De multe ori cenzura era destul de incultă. Volutele de exprimare, aluziile și subtextele poeților îi veneau adeseori de hac.

„Pornind inițial de la gândul unei transcrieri românești a romanțelor lui Lorca, Paraschivescu și-a implicat într-atât propriile-i versuri în fina țesătură a baladelor încât a ajuns, eliberat de servituțile translației clasice, la o originală operă care, departe de a-l defini în totalitate, rămâne totuși piesa sa de rezistență. Ulterioarele redactări ale „*Cînticelor*” n-au reușit să le sporească „la preț”, dar nici nu le-au știrbit farmecul grav. Ele capătă valori simbolice și ocupă un loc însemnat printre cărțile poeziei noastre.”

Acum, numai cine poate citi și observa comparativ, cum fusese ediția de dinainte de război și cum erau edițiile publicate ulterior (deci cu cenzura acelui nou regim stalinist, restrictiv), poate să cumpănească și delicata exprimare a poetului Tomozei!

„Temperamental, poetul a fost un stenic, totdeauna preocupat de valorile etice ale actului poetic, de posibilitatea artei de a contribui la zidirea lumii pe temelii solide și neîmpăcat dușman al calofiliei, al răsfățului stilistic, al versului fără sânge.

„Ultimele” reliefează un poet care este convins de uriașul destin istoric al poporului nostru, care crede în netulburata noastră înălțare sufletească.”

Trebuie să recunoaștem aici totala supunere în fața stilului grandilocvent al timpului trăit. Inocularea acestei entuziaste încrederi în reușita acelei ideologii făcuse oare cu adevărat prozeliți? Era o mască? Era o mimare? Cine mai poate spune, azi: „La Miron Radu Paraschivescu palpită în fiecare vers o voce pasionată, aflată în dialog cu cititorul de dincolo de filă; el n-a compus pentru oglinzi și pentru izvoare selenice și metafora cea mai subtilă nu s-a sfiit s-o zidească între cuvinte ce par desprinse din paginile ziarelor.

Un patos adumbrit de suave melancolii, refăcând din puține detalii imaginea țării, sugerează poezia în care pământul nostru pare a răspunde întrebării „ziditului de

viu" (accepţia absolut originală a dramei hamletiene) din Elsinor. *„Fecundă întrebarea ca un nor/Cu lobii încărcaţi de multă ploaie,/Zidītului de viu din Elsinor/Răspunsul aburind peste văpaie,/ E astăzi una, cum a consfinţit/Şi cronica şi fapta anonimă,/Din Marea mare până-n asfinţit/Veghează Cronos unitatea primă/Ce-o vom purta, povară sfântă, plină/ Luptând cu bezna din străfundu-n care/ Moi cârtiţe şi larve îşi declină/ Restituirea în vulcan şi floare*." (...)

Câştigând în profunzime, el a cedat adesea tentaţiei discursiviste şi – paradoxal - meşteşugarul artizan a mers atât de departe cu voluntara-i renunţare la abilităţile de atelier încât expresia se devitalizează şi eşuează uneori în tonuri minore."

Cu alte cuvinte, încă de la finele anilor șaizeci, Tomozei își permitea să își „sancționeze" blând maestrul, cu toate că asta se întâmpla la o aruncătură de băț, temporală, desigur, de clipa în care abia intrase bobocel în lumea literelor sub oblăduirea lui.

„Robit dorinţei de a imprima versului putere explozivă, poetul a neglijat cu bună ştiinţă unele valenţe ale scrisului pe care le socotea prea facil descinse din euritmiile înaintaşilor. Sigur, nu aceste accidente sunt de căutat în *„Ultimele"*, carte de crepuscul în care poetul transcende în universala ţărână ca un fruct continuat şi repetat, ca un „Pierdut pământ/Aflat între poeţi." Le-am amintit doar pentru a mă întreba odată cu cititorul despre şansele poetului de a se înscrie, prin opera sa abrupt întreruptă de moarte, în circuitul valorilor scrisului românesc şi îmi spun că Miron Radu Paraschivescu reprezintă - asemeni mai tânărului confrate Nicolae Labiș - o înaltă conştiinţă etică a timpului său, autor al unor poeme durabile, capabile să-i sugereze şi prin neîmplinire, împlinirea." (Gh.Tomozei, 1971)

Cleopatra LORINȚIU
2024

Moduri și modulări ale lecturii
(Mirela-Ioana Dorcescu)

Fără îndoială că un text își comunică mesajul atât cât are și așa cum poate – scriitura este aceea care adaugă virtuţi sau poate să prejudicieze însăşi ideea. Lectura textului cunoaște modul ca sistem de raporturi cu adevărul liric/epic obiectiv în funcţie de calitatea şi cantitatea judecăţilor, a reprezentărilor, a ipotezelor şi a disponibilităţilor rostirii literare şi chiar mai mult decât atât. Criticul literar cu vocaţie poate duce lectura cu relevanţă până în profunzimile cele mai surprinzătoare şi poate să vadă conexiuni care îl exprimă ca disponibilitate sub provocările textualităţii. Este premisa demersului critic pe care ni-l propune conf. univ. dr. **Mirela-Ioana Dorcescu** de la Universitatea de Vest din Timişoara în cea mai recentă apariţie editorială a sa: ***Bucuria textului***, Ed. Waldpress, Timişoara, 2024.

Personal, nu cred în critica universitară (ca atare) nici chiar atunci când este furnizoarea unor studii critice – disponibilităţile comentariului se distribuie după alte criterii (ale culturii, ale opţiunilor, ale conştiinţei critice şi acribiei). Într-adevăr, critica de întâmpinare, a cărei „economie" răspunde cititorului (din păcate şi scriitorului) grăbit, precum și nevoilor publicisticii în competiţie pentru controlul şanselor supravieţuirii, este ea însăşi tot mai vizibilă şi atunci îşi impune „rigorile". Cartea Mirelei-Ioana Dorcescu vine cu vigoare şi confirmă ceea ce spuneam; o critică textuală şi a textualităţii, o critică a liricii orfice, a celei existenţialiste, a speciilor (*elegia perenis*), a manierismului etc. Proza îşi adaugă şi ea relevanţele în lectura semiotică, a arhetipului, a feminităţii, a libertăţii, a destinului, a iluziilor şi a ideilor fundamentale. În contul autoarei, acest nou titlu nu este decât o firească continuitate din moment ce sub numele Mirelei-Ioana Dorcescu au apărut în timp lucrări care o legitimează într-un câmp vast al cercetării lingvistice, al hermeneuticii şi semioticii, al eseisticii şi al teoriei literare): *Paradigme ale comunicării – limbaje şi limbi* (Timişoara, 2001); *Dicţionar de comunicare (lingvistică şi literară)* vol. I-III, Timişoara, 2002-2005; *Comunicarea orală* (Timişoara, 2006); *Semantica modurilor incertitudinii* (Timişoara, 2011) etc. Cu un exerciţiu mult mai consistent în hermeneutica poetică, Mirela-Ioana Dorcescu aduce în acest volum interpretări de sinteză din poezia Elisabetei Bogăţan (*Iubirile*, Timişoara, 2018): „Confesiunile şi, mai ales, rugăciunile de iertare, reiterate, sunt primii paşi pe calea căutării spiritului, spre necesara şi atât de dorita unitate ontologică a fiinţei, postulată, scripturistic, aşa: *Însuşi Dumnezeul păcii să vă sfinţească pe voi desăvârşit, şi întreg duhul vostru, şi sufletul, şi trupul, să se păzească, fără de prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos* (1. Tesalonicenii 5,23)" Şi, notează mai departe Mirela-Ioana Dorcescu (p.9), coerenţa secvenţelor, noncontradicţia dintre proiecţiile simbolice în logica lor evolutivă, argumentează spiritualizarea fiinţei, reprezentările teiste şi bucuria iubirii desăvârşite fiind coordonate remarcabile ale unei poezii la fel de spiritualizate – volumul de elegii (2023), *Soţul meu de dincolo*, se citeşte, mai departe, în cronica *Imaginând*

hotarul de dincolo de hotar. Receptivă la sensibilitățile subtile ale poeziei feminine (*Revitalizarea poeziei orfice*), Mirela-Ioana Dorcescu probează acuitatea introvertirii cu care ajunge la cauzarea lamentațiilor singurătății, a prăbușirii ființei la marginea disipării eului naufragiat în sine, citind poezia Mariei Bologa (*Râul hrănit de mâna ta*, Timișoara, 2018). Un binevenit *Cuvânt despre excelența traducerii* (p.26) reține atenția, fiindcă este atâta nevoie de traduceri profesioniste nu doar în și din limbi romanice (aici, spaniola), în și din culturi care respiră aceleași dimensiuni spirituale, aspirații și maniere de exprimare asemănătoare. Asemenea strădaniilor conf. univ. dr. Cătălina Iliescu-Gheorghiu, de la Universitatea din Alicante, autoare a unor importante studii de traductologie (ex.: *Metodologia analizei traducerii. Modelul Lambert-Van Gorp și aplicarea lui la o revistă de propagandă culturală în timpul Războiului Rece,* 2022), precum și ale Imolei Katalin Nagy (*Introducere în traductologie sau noțiuni și concepte fundamentale în teoria și practica traducerii*, 2020), sub aspect practic, datorăm prof. univ. dr. Carmen Bulzan volumul *Poeme peregrine/ Poemas peregrinos* (ed. a II-a, 2022), traducătoare consacrată pentru literatura lui Miguel de Unamuno, într-un proiect cultural onorat cu eforturi bine evidențiate în cronica Mirelei-Ioana Dorcescu. Cartea cuprinde 200 de poeme românești în traducere spaniolă (inclusiv 20 de portrete literare); autoarea mărturisește că a tradus poeți cunoscuți în chip direct, în experiența sa de viață, cu care reprezintă poezia noastră cititorului spaniol sub convingerea că relevă astfel nu doar acele legături istoric spirituale dintre două culturi latine, ci și starea poeziei noastre de azi într-un tablou liric cu valori apropiate, cu personalități lirice bine conturate și totuși diferite: Veronica Balaj, Constantin Barbu, Simion Bogdănescu, Cătălin Bordeianu și ordinea alfabetică ajunge la Robert Șerban și Clara Georgeta-Târcă scutind de judecăți și ierarhii. Ceea ce trebuie remarcat (și subliniat) la Mirela-Ioana Dorcescu și de această dată este capacitatea de a trece, modulându-și lectura (și comentariile), de la un mod la altul al scriituri, de la un stil la altul, de la un tip de mesaj la altul, de la o identitate la alta. Cu Nina Ceranu (*Apele care ne poartă*, 2023), în mit și credința revenirii la matcă, regăsim sursa veșnicului reînceput, cum spunea filosoful, ca nu mai departe, cu Zoia Elena Deju, să accedem în lirica rațiunii spre *universul rotitor* (și rostitor, adăugam noi în altă parte) ca mai apoi să ne reîntâlnim cu poezia lui Eugen Dorcescu într-un *Discurs liric original – „Pildele în versuri" ale lui Eugen Dorcescu* (p.58), când modularea hermeneutică a comentariului pretinde relevări semiotice, de stil și prozodie, de teosofie și teologie, de mit și arhetip, de aleasă artă poetică: „Prin *Pildele în versuri*, ca și prin celelalte stihuiri, Poetul mistico-religios român, ce amintește adeseori de misticii occidentali, realizează în cele din urmă chiar mai mult decât poezii; el reușește, cum observa Mariana Anghel (2021, p.115) *să mărturisească despre Cuvânt, să spună adevărul*" (p.76). Nu nedreptățim, firește, pe nimeni dacă, în treacăt amintim că atenția criticului este reținută de poezia lui Ticu Leontescu, de George Schinteie, Nora Ferentz și, din nou, despre Guillermo Eduardo Pilia, universalistul valorilor autentice din La Plata, un orășel frumos, undeva pe lângă îndepărtatul Buenos Aires. Dacă poezia își aduce ca diferență modulațiile spiritului, originalitatea reprezentărilor, a imagologiei și a formulelor metaforice, proza, cealaltă modalitate a literaturii, vine cu subtilități a căror relevare pune în valoare criticul și abilitățile lui de „lectură". Și în acest caz Mirela-Ioana Dorcescu se arată a fi un „cititor" atent: *„Rotirea neamurilor" în lectură semiotică* – roman autobiografic al Veronicăi Bălaj, 2023; *Domnița Valahă – „Persoană umană"*, 2019, debutul în roman al italienistei Viorica Bălteanu, universitar timișorean cu îndelungă experiență în învățământul superior italian la Roma, Florența și Udine – „roman la temelia căruia se află aristocrația culturală, în forme predilecte de manifestare -, împletind discursul narativ cu cel argumentativ, reușește să așeze pe un piedestal, târziu, dar nicicum prea târziu, efigia Dorei d'Istria (Elena Ghica)": distincție personală, distincție socială, distincție intelectuală, distincție artistică, distincție morală, distincție spirituală/religioasă (p.178). Sub titlul cronicii *Prosa Perenis*, ne este prezentat „Livius Petru Bercea, bine-cunoscut lingvist, stilistician și critic literar timișorean care a reunit, în 2010, sub titlul *Moara*, nu nouă, precum Salinger într-o celebră carte, ci doar șapte povestiri, relatate în stilul sobru și exact al scriitorilor ardeleni, al căror realism este emblematic"(p.186), iar cronica relevă largi citate care vorbesc despre o bogată experiență stilistică și, în egală măsură, despre un condeier care se cere urmărit. „Instrumentarul critic" cu care operează Mirela-Ioana Dorcescu este variat și permisiv și trece cu ușurință de la scrutarea avizată a textului („Acest element-cheie se va dovedi a fi și un subiect de interes special, generator de animație și vibrație. Se încarcă de sens de la o ocurență la alta. Este și un factor de coerență textuală..."- p.200, despre o carte a Margaretei Bogdan) la nivelul superior al concluziei și al teoretizării din „Ratomahia și estetica repulsiei în lectura intertextuală a romanului *Pesta* de Dana Gheorghiu": „Termenul de intertextualitate s-a impus în deceniul al șaptelea al secolului trecut, apărând, aproape concomitent, cu accepțiuni diverse, în celebre lucrări de textologie [...] Una dintre premisele apariției conceptului de intertextualitate a constituit-o teoria dialogismului, formulată de Mihail Bahtin...", p 253 (dar și Ivana Markova cu *Dialogistica și reprezentările sociale*, 2003) și nu în ultimul rând *gramatica* lui Chomsky. Comentariile criticului (care se onorează prin ele nu în numele *criticii universitare*) vădesc disponibilități largi, de la cele ale profesionismului, la cele ale aptitudinilor analitice, la informația diversă (culturală, socială, politică, metafizică) la care face inspirate trimiteri (nu mai insistăm asupra lor) sau raportări în interesul lecturii integrale, al relevanțelor – *bucuria textului* pe care o poate avea și autorul, poet sau prozator, redescoperindu-se, dacă a avut șansa să fie citit de Mirela-Ioana Dorcescu.

Iulian CHIVU

IERARHIILE INVIOLABILE. OM ȘI DUMNEZEU ÎN CARTEA DE DEBUT A LUI LUCIAN BLAGA

Dumnezeul universului lăuntric al omului. Captiv și desferecat

Toate curentele filosofiilor lumii au stabilit, generalizând, că adevărul este material, formal și metafizic. Dar între limite iraționale ne mai poate purta în profunzimea viziunii sindromul *veritas*? Vorbind despre mistică și simbolism mistic, Lucian Blaga afirma că *„mistica este unul din modurile extreme ale religiozității”* și că *„orice doctrină mistică pune problema unirii omului cu Dumnezeu.”*[1] Dar adevărul absolut, acesta al altor disocieri subtile din partea filosofului și poetului? Ar sugera unul din răspunsuri Lucian Blaga explicând că religia, tot în înțelesul misticii, amplifică interesul asupra existenței, structurii și complexității sufletului omenesc, *„amplificare ale cărei rezultate sunt conștiința sau supra-conștiința unui eu, de calitate mai înaltă și sentimentul unbei atitudini de calitate superioară.”*[2]

Din volumul debutului, intuim că Poezia, acest mijloc de comunicare abundentă a sufletului personal, pare dialogul unui eu hipertrofiat cu lumea. Noua configurație a cunoașterii, după bilanțul sângeros al primului război mondial, revendică și noi structuri relaționale pe care le acuză, în general, cultura și genuri ale literaturii, în mod special. Pe codul multicultural din Mitteleuropa se edifică și o nouă realitate ontologică, un nou sistem de axiome imprimă conștiinței colective, cultural și, desigur, spiritual, un sentiment acut de rarefiere a pesimismului metodologic și altfel de permutări de activism jubilant în ludicul literaturii iar poezia lui Lucian Blaga va surprinde, în jocul/jocurile ei, așa cum Ion Pop demonstra[3], vasta *polypeira* (experiența) lumii.

O clipă, tema spengleriană a declinului Occidentului părea a nu mai fi activă, iar juventutea europeană a liricii, cu românul Lucian Blaga între lideri, își refuza irefragrabil ipostaza neaderenței la scenariul pesimist. În *Poemele luminii* (1919), Dumnezeul captiv în universul lăuntric al obsesiilor omului va fi desferecat, redevine vehicolul revelației, între El și Om se dezvoltă un tip de posesiune, experiența ludică fiind, firește, una ficțională, ambiția umanității recreînd ierarhiile inviolabile între Lut și Cer.: *„O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat!/Să nu se simtă Dumnezeu/în mine/un rob în temniță – încătușat./Pământule, dă-mi aripi:/săgeată vreau să fiu, să spintec/nemărginirea,/să nu mai văd în preajmă decât cer,/deasupra cer,/și cer sub mine - și-aprins în valuri de lumină/să joc/străfulgerat de-avânturi nemaipomenite/ca să răsufle liber Dumnezeu în mine,/să nu cârtească: „Sunt rob în temniță!”*.[4]

Numai jocul poate elibera, poate suplini negocierile ființialului cu dezmărginirea, cerul protejează spațiul mental habitațional. Eul auctorial, în-ripat poetic, e, totuși, elementul axiometric al elanurilor absolute, gândul imaginativ nu poate fi adeptul altor constrângeri formale. Dumnezeul, altminteri, cum de pildă conchide Marta Petreu, inventariind în opera filosofului și poetului „factorul metafizic central”, înseamnă factorul ontic, Marele Anonim, „centrul spiritual al existenței”.[5]

Într-un alt poem al volumului de debut, *Mugurii*, ființialul își revendică o culpă a adeziunii la tot ce verva temperamentală s-ar revendica, în mișcarea cinetică a naturalului, a fi elan pasional. Improvizațiile circumstanțiale nu țin de mefienții concretului (*„și cald din temelii tresar/de-amarul tinerelor mele patimi.”*), universul e locul sonor dintr-o structură plurivocă, asemeni (în)scrierii jurnalului de adolescent. Mai mereu, de altfel, în poemele volumului de debut, sub semnul previzibilului, ne aflăm într-un fel de scenografie tandră, a sufletului și a minții.

Ionel BOTA

Note:

1. cf. Lucian BLAGA, *Curs de filosofia religiei*, texte stabilit de Dorli Blaga, Christu Nastu și Gheorghe Pișcoci-Dănescu, Fronde, 1994, p. 343
2. *Ibidem*, p. 376
3. În Ion POP, *Lucian Blaga. Universul liric* (1981), *passim*, recent la a doua sa ediție și în Idem, *Jocul poeziei*, 1985, *passim*
4. Lucian BLAGA, *Vreau să joc!*, în volumul Lucian BLAGA, *Opera poetică*, prefață de George Gană, ediție îngrijită de George Gană și Dorli Blaga, București, Editura Humanitas, 2024, p. 21
5. v. Marta PETREU, *Filosofia lui Blaga*, București, Editura Polirom, 2024, p. 169

Literatura babiloniană și asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

(continuare)

COLOANA IV
DUREREA REGELUI PENTRU PIERDEREA VĂZĂTORULUI SĂU ŞI RUGĂCIUNEA SA CĂTRE ZEUL LUNII, CARE ÎI RĂSPUNDE LA RUGĂCIUNE PRINTR-O VIZIUNE

Regele plânge amarnic, lacrimile-i curg
șiroaie
Peste Văzătorul său când de la el piere
Ultima slabă răsuflare; apoi, cuprins
de o durere arzătoare,
Strigă: „Şi prin acel deșert
trebuie să trec eu?
Heabani, tu, pentru mine ca zeii
ai fost;
O, ce drag mi-ai fost! Trebuie oare
în ţărână să te-ntorci?
Trebuie să călăresc singur
prin acel deșert cumplit
Şi să te las aici, Heabani, zăcând întins?
Vai, în acest loc groaznic te părăsesc
Pentru a da de Hasisadra,
chipul să-i găsesc,
Fiul Văzătorului Ubara-tutu.
O, prietene, cum aș putea eu să te las
aici?
Prin acei munţi întunecoși trebuie
să trec în această noapte.
Nu mai pot să suport această
durere-ngrozitoare!
Dacă mai rămân aici, nu pot dormi.

RUGĂCIUNE CĂTRE ZEUL LUNII

O, Sin, zeu luminos al Lunii
al acelui teribil abis!
Ţie mă rog, rugăciunea mea
ascultă-mi!
Rugăminţile mele tu du-le
La toţi zeii! Dă-mi mie
O inimă puternică și voinţa
de a te preaslăvi.
O, este aceast moarte
ca aceea visată de Văzător?
Atunci poate că-n sufletul lui a mijit
acest adevăr!
Caleea Lactee dacă nu-i decât un mit,
Celălalt vis e-adevărat!
Şi tot ce el mi-a zis!
O, stelelor strălucitoare, spuneţi-mi,
Voi, care plecaţi în zborul vostru
minunat
Şi-ale Naturii lovituri nu simţiţi,
Ci, cu măreţie, lumina voastră
răspândiţi
Peste lumea noastră senină,
luminoasă, de pe Pământ.
Oare muritorii d e pe tine-au cunoscut
Sau văzut-au mai departe
acel mare Nevăzut?
Soarta lor viitoare de către zei
fost-a-le arătată?
O, ascultaţi-mă, zei din cer,
Mă rog zeilor care-ndrăgesc omenirea,
Strig plin de disperare!
Alungaţi-mi aceste îndoieli și temeri!
Şi totuși, totuși, ce adevăruri ştim noi?
O, minunat muritor, chiar trebuie
să mori?
Dincolo de-acest final tu nu poţi să vezi.
O, Viaţă! O, Moarte! O, mister!
Trupul e încă aici, dar fără de simţire!
Văzul a pierit! Şi auzul din capul lui
s-a dus!
Nici gust, nici miros, nici căldură,
nici al vieţii suflu!
Unde e Văzătorul meu?
Poate că spiritul său vast
Chiar acum rătăceşte prin neant
Cu gândurile-n agonie!
Cu spiritul încovoiat
În neagra disperare!
O, zei, atunci conştient de-a fost,
A spus adevărul! Trupul său în ţărână
s-a întors!
Prin asta simţim sau auzim sau vedem
Şi când trupul piere? Mai existăm?
În suferinţă atroce!
În Infern s-a dus el? Aşa cum s-a gândit!
Vai, gândul e tortură! Acolo şi-au ţintit
Zeii groaznicul lor blestem!
Să mă gândesc!
Calea Lactee: vai,
marginea-i strălucitoare
El n-a traversat, zeii mânioşi
i-au interzis intrarea.
Unde, oare unde zboară
Spiritele pe care zeii le-au blestemat?
Vai, el e condamnat
Să rătăcească singur în acea lume,
desconsiderat
Şi-i e blocată lumina Câmpiilor Fericite.
O, de ce trimit zeii o soartă atât de rea
Şi crudă? O, Sin, iubit zeu al Lunii!
Văzătorul meu s-a dus.
Primeşte-i sufletul lui
Cu bucurii pregătite pentru zei
şi oameni! Deşi Văzător era,
El de nemurire se temea
Ca de-o trezire în spaţiu, necunoscută.
O, întoarce-ţi către el faţa ta
binecuvântată, luminoasă!
Mi-a fost prieten! O, zeu al Lunii,
ascultă rugăciunea
Cu care Izdubar al tău te imploră!”
Şi iată! Înaintea ochilor săi
o viziune se deschide!
Zeul Lunii umbrele de pe cer ascunde
Şi străbate cerul cu-a sa blândă,
mângâietoare lumină
Ce iradiaza de pe chipul său,
el noaptea o alungă
Cu razele sale şi cu mâinile sale
dulcea pace o răspândeşte
Pe întreg cerul şi lupta se opreşte.
Un brâu încinge cerul cu lumină pură
Ce străluceşte în jurul Râului Nopţii.
In mijlocul razelor concentrice
o oaste apare-
Cântăreţii din cer-ca sfere
strălucitoare!
Ascultaţi! Ascultaţi-le harfele
şi lirele ce dulce sună!
Ei cântă! Cerurile luminoase
cum mai răsună!
O, Rege al Luminii, Bucuriei şi Păcii.
Iubirea ta supremă etern va domni.
O, pot oare cântecele noastre
de fericire să înceteze aici?
Bucuria din suflete nu ne-o putem opri.
Cântaţi! Din lire iarăşi cântaţi!

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacție:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

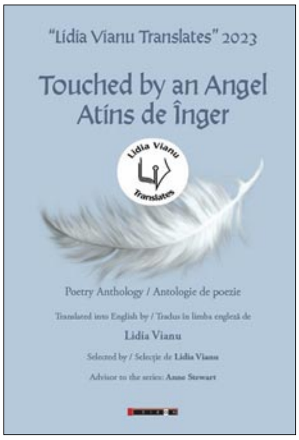
Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conţinutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii
decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

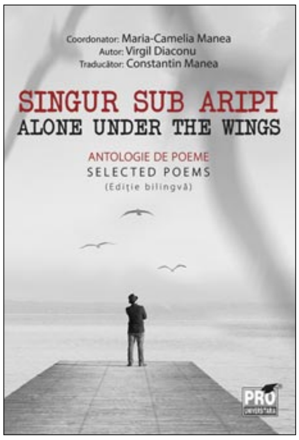
Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte inedite, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

EDITURA EIKON a lansat la Bookfest (2 iunie 2024) volumul **TOUCHED BY AN ANGEL / ATINS DE ÎNGER, Poetry Anthology / Antologie de poezie**, Translated into English by / Tradus în limba engleză de **LIDIA VIANU**. Selected by / Selecţie de Lidia Vianu, Advisor to the series: **Anne Stewart** (Editura „Eikon", 2024, 448 p.).

În volum sunt cuprinşi poeţii care au câştigat concursul organizat de către Lidia Vianu, distribuiţi astfel: **I.** Virgil Diaconu, Nicolae Silade; **II.** Toma Grigorie, Emil Dinga, Ionuţ Calotă; **III.** Ion Haineş, Zenovie Cârlugea, Felix Nicolau, Eugenia Ţarălungă, Ionel Bota, Şerban Codrin Denk, Nicu Ilie, Zoia Elena Deju, Lucian Domşa, Tincuţa Horonceanu Bernevic, Ana Ionesei, Emanuel Pope, Alice Popescu. Cartea se poate comanda la: https://www.librariaeikon.ro/poezie/1717-touched-by-an-angel-atins-de-inger.html

Antologia de poeme **Virgil Diaconu, SINGUR SUB ARIPI, ALONE UNDER THE WINGS**, ediţie bilingvă, a apărut la Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2023, într-o condiţie grafică deosebită. Coordonator Maria-Camelia Manea, traducător Constantin Manea.

Mihai Nicolae a publicat, de curând, volumul al II-lea al lucrării *Călătorii identitare. Românii megieşi*, la Editura Universul Academic, 2024. Pentru vol. I al acestei lucrări, cercetătorul Mihai Nicolae a primit în anul 2022 premiul revistei *Cafeneaua literară*.

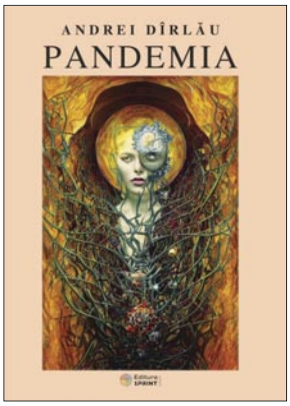

Prezentul volum continuă prezentarea comunităţilor româneşti din jurul ţării, studiile publicate aici fiind dedicate următoarelor ţinuturi istorice româneşti: Maramureşul din dreapta Tisei, Bucovina, Basarabia, Timoc, alături de prezentarea românilor din Ungaria. Studiul foarte documentat al lui Mihai Nicolae, unic în domeniul său, reprezintă o lucrare de referinţă.

Volumul de poezie **Die blaue Umarmung / Îmbrăţişarea albastră**, semnat de **Virgil Diaconu**, tradus în limba germană de către poetul Christian W. Schenk (128 de pagini), a apărut de curând la „Independently Published", colecţia „Dionysos", şi se găseşte deja în vânzare în Germania şi pe Amazon. Iată prezentarea făcută de către Christian W. Schenk: „Pentru Virgil Diaconu, versurile sunt porunca supremă, iar cuvântul, cu multele sale valenţe, este dulcele chin în nesfârşita căutare de imagini şi adevăruri noi. Poeziile sale sunt ca o vibraţie a existenţei noastre istorice, completând diversitatea eternă a umanismului cu noi atribute şi adevăruri. Poeziile sunt bine echilibrate, cu accente metafizice pentru a surprinde mai bine destinul fiinţei. Esenţa fiinţei umane împletită cu iubirea şi natura joacă un rol central: principiile lor domină nu doar condiţiile pământeşti şi cosmice, ci şi arta şi istoria existenţei naturii umane. Noul profil estetic independent pe care Virgil Diaconu îl reprezintă în literatura română se reflectă în acest volum într-un mod deosebit".

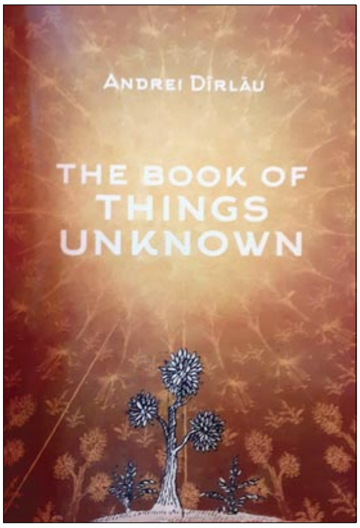
Romanul **PANDEMIA**, semnat de către **ANDREI DÎRLĂU**, a apărut recent la Editura 1 PRINT, Bucureşti, 2024, cu un *Cuvânt înainte* semnat de către Radu SORESCU.

„Romanul lui Andrei Dîrlău conturează o frescă, în cheie distopic-parodică, a crizelor contemporane. Bazată pe trimiteri livreşti (...), cartea este un pamflet care nu refuză decodarea în registru politic, dar pare să privilegieze tâlcuirea moralist-metafizică", afirmă recenzentul Radu SORESCU, pe coperta a IV-a a cărţii.

Andrei Dîrlău este scriitor, teolog, cercetător în istoria religiilor, editor, publicist, traducător. A obţinut doctoratul în Teologie, Magna cum Laude, al Universităţii de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, este posesor a trei licenţe universitare, în Teologie, Filologie şi Relaţii Economice Internaţionale. Este autor şi traducător al mai multor studii şi cărţi de specialitate. (**V. DIACONU**).

„Cartea lucrurilor tainice” – un labirint de metafore

Cartea lucrurilor tainice (THE BOOK OF THINGS UNKNOWN, St. Nicholas Press, USA, 2020) este un labirint de oglinzi paralele. Andrei Dîrlău caută cititori care au deja ghemul de sfoară şi nu se tem să străbată adâncimi întortocheate şi întuneric.

Fiecare rând emană un parfum intelectual rafinat. Trebuie să ai plămâni puternici, obişnuiţi cu un aer rarefiat să-l poţi respira. Autorul face uz de un bogat intertextualism, referindu-se la opere şi idei ale unor autori celebri precum Jorge Luis Borges, Mihai Eminescu, Ioan Petru Culianu şi Stéphane Mallarmé. Acest lucru sugerează o abordare literară metatextuală, unde textul nu este doar o poveste, ci şi o reflecţie asupra naturii literaturii, cunoaşterii şi existenţei.

Volumul este structurat în mai multe capitole, fiecare abordând un concept sau o temă specifică, cum ar fi „Biblioteca”, „Hipertext”, „Fania”, „Cartea despre Qilin” şi „Cartea lucrurilor invizibile”. Fiecare capitol pare să exploreze nu doar narativul în sine, ci şi semnificaţii filosofice şi literare complexe. Cartea se declară o „variaţiune pe o temă de Borges”, iar acest lucru este evident în multiplele aluzii şi influenţe borgesiene. De exemplu, tema labirintului, un simbol recurent la Borges, este explorată prin metafora bibliotecii şi a cărţilor. Biblioteca devine un spaţiu metafizic, unde graniţele dintre real şi imaginar se estompează, reflectând tema borgesiană a căutării cunoaşterii într-un univers infinit şi incomprehensibil.

Stilul narativ este marcat de descrieri bogate şi o complexitate a frazelor. Autorul pare să împletească realitatea cu fantezia într-o manieră amintind de realismul magic, stil în care Borges a excelat. Acest lucru este evident din descrierile care amestecă elemente ale cotidianului cu percepţii fantastice şi aproape onirice. De remarcat acest melanj al oniricului şi realului, care se realizează cu o naturaleţe ce se confundă deseori cu firescul.

Simbolurile utilizate în text sunt profunde şi variate. M-a atras dintre ele biblioteca. Poate fiindcă îmi aduce în minte părinţii, truditori o viaţă în Biblioteca Judeţeană Argeş. Dar acest spaţiu este şi un simbol puternic al cunoaşterii, al memoriei, un fir de ghidaj în labirintul existenţial. Indiferent de motive mă regăsesc în fraza care deschide volumul: „Bibliotecile m-au fascinat dintotdeauna!”

Un element cheie este descrierea arderii Bibliotecii Centrale Universitare în timpul Revoluţiei din 1989 - un eveniment real transformat într-un simbol al fragilităţii cunoaşterii şi culturii. Contextul istoric al Revoluţiei din 1989 nu este folosit doar ca un fundal pentru acţiune, devenind un factor esenţial care influenţează desfăşurarea narativă. Arderea bibliotecii reprezintă mai mult decât un act de vandalism, este simbolul schimbării radicale şi al conflictului dintre vechi şi nou. Evenimentul este interpretat ca o manifestare a haosului şi violenţei care caracterizează tranziţiile politice majore, având în acelaşi timp conotaţii filosofice legate de destrămarea ordinii şi pierderea cunoaşterii acumulate. Focul excede rolului primar, de agent al distrugerii fizice. Devine, prin aceeaşi apetenţă a folosirii înţelesurilor multistratificate, o metaforă pentru transformarea şi renaşterea culturală. O sugestie a unui vechi concept - fiecare sfârşit poate semnifica un nou început.

Distrugerea poate fi văzută şi ca o paralelă cu autodistrugerea operei în contextul unei noi ere politice şi culturale.

Fania, soţia protagonistului, este un personaj enigmatic şi simbolic, reprezentând idealul feminin, dar şi o manifestare a divinului, aşa cum este subliniat prin comparaţiile cu Beatrice din „Divina Comedie” sau cu Ariadna. Fania este şi o punte între trecut şi viitor, între uman şi divin, între realitate şi transcendent. Relaţia protagonistului cu Fania devine o explorare a iubirii ca formă de cunoaştere şi ca modalitate de transcendere a limitelor umane. Aceste detalii nu doar îmbogăţesc interpretarea, ci şi subliniază complexitatea şi densitatea filosofică a volumului, transformându-l într-o meditaţie asupra naturii umane, a cunoaşterii şi a realităţii.

Andrei Dîrlău explorează, aşa cum am mai arătat, o dualitate fascinantă între real şi ficţiune, punând adesea întrebarea ce este „real” în contextul experienţei umane. Personajul principal îşi rememorează copilăria într-o casă plină de cărţi, dar, pe măsură ce povestea evoluează, graniţele dintre amintirile sale reale şi ficţiunea pe care şi-o construieşte devin neclare. Această ambiguitate reflectă fără umbre tema borgesiană abordată - a realităţilor multiple şi a căutării unui adevăr suprem care, în cele din urmă, rămâne aluziv.

Memoria joacă un rol crucial în construcţia identităţii protagonistului, dar este, simultan şi un spaţiu de incertitudine. Amintirile din copilărie, păstrate în paginile cărţilor, devin o parte integrantă a identităţii sale, dar şi un loc de pierdere şi confuzie. Tensiunea între memorie şi identitate este explorată pe parcursul volumului, sugerând că identitatea noastră este, în mare parte, o construcţie fragilă bazată pe amintiri şi naraţiuni. Acest flux constant ne naşte nouă, cititorilor, o întrebare suplimentară, reverberând ca un val ce se loveşte infinit de ţărm:

„Suntem poate o amintire continuă a strămoşului nostru primordial?!”

O parte centrală a cărţii pare să fie meditaţia asupra cunoaşterii, existenţei şi a modului în care acestea se reflectă şi se constituie în text. Hipertextul menţionat sugerează ideea că textul şi cunoaşterea sunt interconectate şi multiple, amintind de teoria textualităţii infinite a lui Borges.

Stilistica îmbinării conceptuale se întâlneşte şi în abordarea dogmatică. În text, există multiple referinţe la mitologie şi religie, precum miturile antice sau simboluri din creştinism. De exemplu, „Cartea despre Qilin” face aluzie la creatura mitică chineză, un simbol al armoniei şi al schimbărilor cosmice. În acelaşi timp, există şi referinţe biblice, cum ar fi titlul capitolului „Nec tamen consumebatur” (din Exodul 3:2 – rugul care arde fără a se mistui), ce simbolizează nu doar distrugerea, ci şi posibilitatea regenerării şi purificării prin foc. Aceste motive religioase şi mitologice sunt utilizate pentru a conferi un sens mai profund evenimentelor şi transformărilor din viaţa protagonistului, făcând legătura între dimensiunea umană şi cea transcendentă.

„Cartea lucrurilor tainice” de Andrei Dîrlău este un volum care îmbină elemente narative cu reflecţii filosofice, explorând teme complexe precum natura cunoaşterii, memoria şi existenţa. Este o carte care cere o lectură atentă şi contemplativă, fiind bogată în referinţe culturale şi literare. Simboluri mistice, pictograme, imagini abstracte care ilustrează volumul amestecă şi mai mult înţelesurile primare, într-o alergare continuă după sensul nou, născut de aceste împerecheri. Poate cel mai ilustrativ devine astfel tabloul lui Pieter Brugel cel Bătrân - Turnul lui Babel. Reinterpretat prin adaugarea unor simboluri ezoterice, acest Turn Babel devine a proiecţie a realităţilor în care trăim: îi vedem zidurile clare, dar ne rătăcim de la primul pas în interiorul său.

Roman? Un lung eseu filosofic? Amândouă? Azi am pierdut cărţile despre teorii literare... Azi totul e o întrebare continuă. Aşteptând răspunsul ca o femeie iubitul din permisie - pe peronul unei gări din mintea noastră.

Cristian MELEŞTEU